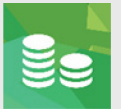

Īpašais ziņojums

Eiropas Savienības ieņēmumi, kas pamatojas uz neregistrēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu

sarežģīts sākums, ko kavē nepietiekama datu salīdzināmība un ticamība

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I–VIII
Ievads	01–17
Jaunais pašu resurss, kas pamatojas uz nereciklēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu	01–07
Plastmasas pašu resursa aprēķināšana un iekasēšana	08–10
Radīto un reciklēto plastmasas iepakojuma atkritumu aprēķināšana	11–15
Atbildības sadalījums	16–17
Revīzijas tvēruma un pieeja	18–24
Apsvērumi	25–94
Jaunā pašu resursa ieviešana nenoritēja gludi, un tādēļ aplēses bija neprecīzas	25–60
Dalībvalstis nebija pietiekami sagatavotas, un Komisijas atbalsts bija piemērots, bet ne savlaicīgs	25–41
Pašu resursa saskaņotu ieviešanu kavēja nekonsekventa <i>plastmasas</i> definīcija un juridiskā nenoteiktība	42–53
Pirmajā īstenošanas gadā prognozētā plastmasas pašu resursa summa bija aplēsta par 1,1 miljardu EUR mazāka, un tā Eiropas Savienības budžeta līdzsvarošanai bija jākompensē no iemaksām, kas balstītas uz NKI	54–60
Datu salīdzināmības un ticamības problēmas vēl jārisina	61–94
Dalībvalstis izmanto dažādas apkopošanas metodes un nelīdzsvaro iegūtos rezultātus	61–66
Reciklētais daudzums netiek aprēķināts pirms nonākšanas reciklēšanas darbībā	67–71
Pastāv risks, ka dati par reciklētajiem daudzumiem ir neuzticami, jo netiek pārbaudīta reciklētāju veiktā saņemto atkritumu pārstrāde	72–88
Komisijas pārbaudes tiek veiktas saskaņā ar vispārztītiem procesiem, tomēr ar tām nepietiek, lai novērstu visaugstākos datu apkopošanas riskus	89–94

Secinājumi un ieteikumi

95–98

Pielikumi

I pielikums. Dalībvalstu neto iemaksas plastmasas pašu resursā 2023. gadā un attiecīgie samazinājumi

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Kopsavilkums

I Eiropas Savienības pašu resursi ir galvenais ES budžeta ieņēmumu avots. ES 2021. gada janvārī ieviesa jaunu pašu resursu, kas pamatojas uz dalībvalstīs radītā neregistrēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu. Mērķis bija dažādot ES ieņēmumu avotus un veicināt vides mērķu sasniegšanu, stimulējot dalībvalstis samazināt šāda veida atkritumus. Ieņēmumi no pašu resursa, kas pamatojas uz izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu, 2023. gadā sasniedza 7,2 miljardus EUR, kas ir 4,0 % no ES kopējiem ieņēmumiem.

II Mūsu revīzijas mērķis bija pārbaudīt sistēmu, ko Komisija izveidojusi sadarbībā ar dalībvalstīm, šo pašu resursu pārvaldībai. Konkrēti, mēs vērtējām, vai Komisija un dalībvalstis bija pietiekami sagatavotas jauno pašu resursu ieviešanai un vai tās var nodrošināt datu salīdzināmību un ticamību jauno pašu resursu aprēķināšanai.

III Šīs revīzijas mērķis bija jau savlaicīgi noteikt jomas, kurās jāuzlabo aprēķināšanas process. Sagaidām, ka šīs revīzijas secinājumi arī sniegs Komisijai atziņas, kas gūtas saistībā ar jauno pašu resursu pārvaldību, ko ieviesīs turpmākajos gados.

IV Mēs secinām, ka dalībvalstis nebija pietiekami sagatavojušās uz neregistrētiem plastmasas iepakojuma atkritumiem pamatota pašu resursa ieviešanai un ka Komisijas darbības īstenošanas uzraudzībai un atbalstam, lai gan noderīgas attiecībā uz datu kvalitātes uzlabošanu, nebija savlaicīgas. Tāpat secinām, ka pašu resursa vajadzībām izmantotie dati nebija pietiekami salīdzināmi un ticami. Tas ietekmē arī datus, ko izmanto, lai ziņotu par iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā noteikto reciklēšanas mērķrādītāju sasniegšanu.

V Mēs konstatējām, ka dalībvalstis kavējās ar galveno juridisko aspektu transponēšanu. Tāpat mēs atzīmējām, ka dažādos ES juridiskajos dokumentos atšķiras termina “*plastmasa*” definīcija, un tas kopā ar galveno juridisko prasību novēlotu pieņemšanu kavēja pašu resursa saskaņotu ieviešanu.

VI Turklāt dalībvalstis nepiemēroja galvenās datu apkopošanas procedūras, piemēram, neizmantoja abas radīto atkritumu apkopošanas metodes un nelīdzsvaroja rezultātus. Tās neizmantoja tiesību aktos noteikto mērījuma punktu, lai aprēķinātu reciklētos daudzumus, vai vidējos zudumu rādītājus, kuru pamatā ir saskaņoti noteikumi.

VII Turklāt Komisijas pārbaudes, kas notika atbilstīgi vispāratzītiem procesiem, tomēr nepietiekami novērsa vislielākos datu apkopošanas riskus. Mēs apzinājām risku, ka, tā kā reciklēšanas procesi netiek pārbaudīti, par reciklētiem deklarēti plastmasas iepakojuma atkritumi faktiski ne visos gadījumos ir reciklēti. Dalībvalstis nevarēja nodrošināt, ka nosacījumi ārpus Eiropas Savienības attiecībā uz eksportēto plastmasas iepakojuma atkritumu reciklēšanu visumā ir līdzvērtīgi ES reciklēšanas procesiem.

VIII Mēs iesakām Komisijai:

- izmantot atziņas, kas gūtas, ieviešot plastmasas pašu resursu;
- uzlabot datu salīdzināmību un ticamību;
- mazināt risku, ka atkritumi, kas tiek nosūtīti reciklētājiem, pēc tam netiek reciklēti.

Ievads

Jaunais pašu resurss, kas pamatojas uz neregistrēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu

01 Eiropas Savienības pašu resursi ir galvenais ES budžeta ieņēmumu avots. Līdz 2021. gadam bija trīs pašu resursu veidi: tradicionālie pašu resursi (galvenokārt no muitas nodokļiem, ko iekasē par importu uz ES), pievienotās vērtības nodokļa (PVN) pašu resursi un nacionālā kopienākuma (NKI) pašu resursi.

02 ES 2021. gada janvārī ieviesa jaunu pašu resursu, kas pamatojas uz neregistrēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzuma, kas radies dalībvalstīs (“plastmasas pašu resurss”)¹. Šis bija pirmās būtiskās izmaiņas ES pašu resursu sistēmā kopš 1988. gada, kad tika ieviests nacionālā kopprodukta (NKP) pašu resurss (vēlāk mainīts uz NKI). Plastmasas pašu resurss ir arī pirmais solis ceļvedī jaunu pašu resursu ieviešanai nolūkā nodrošināt ES atveseļošanas instrumenta atmaksu. Ceļvedis ir pievienots Iestāžu nolīgumam starp Padomi, Parlamentu un Komisiju par 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmu².

03 Lēmumā par pašu resursiem minēts, ka šā jaunā pašu resursa ieviešana sniegs stimulu vienreizlietojamās plastmasas patēriņa samazināšanai, sekmēs reciklēšanu un veicinās aprites ekonomiku. Tajā arī norādīts, ka jaunie pašu resursi labāk atbalstīs Savienības politikas mērķus un samazinās uz nacionālo kopienākumu (NKI) balstītās dalībvalstu iemaksas³.

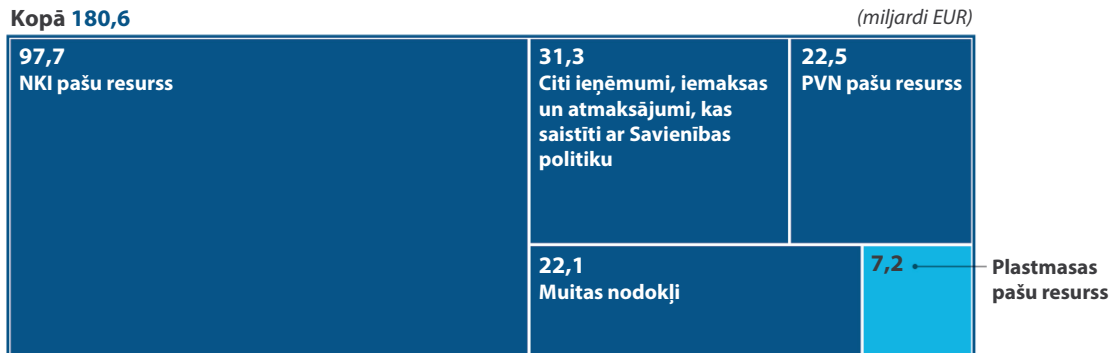
04 2023. gadā ieņēmumi no plastmasas pašu resursa sasniedza 7,2 miljardus EUR, kas ir 4,0 % no ES kopējiem ieņēmumiem (sk. [1. attēlu](#)). Iemaksu sadalījums pa dalībvalstīm ir sniegts [I pielikumā](#).

¹ Padomes Lēmums 2020/2053 (“Pašu resursu lēmums”).

² Iestāžu nolīgums starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par budžeta disciplīnu, tostarp par ceļvedi jaunu pašu resursu ieviešanai.

³ Lēmums par pašu resursiem, 6. un 7. apsvērumi.

1. attēls. ES ieņēmumu avoti 2023. gadā

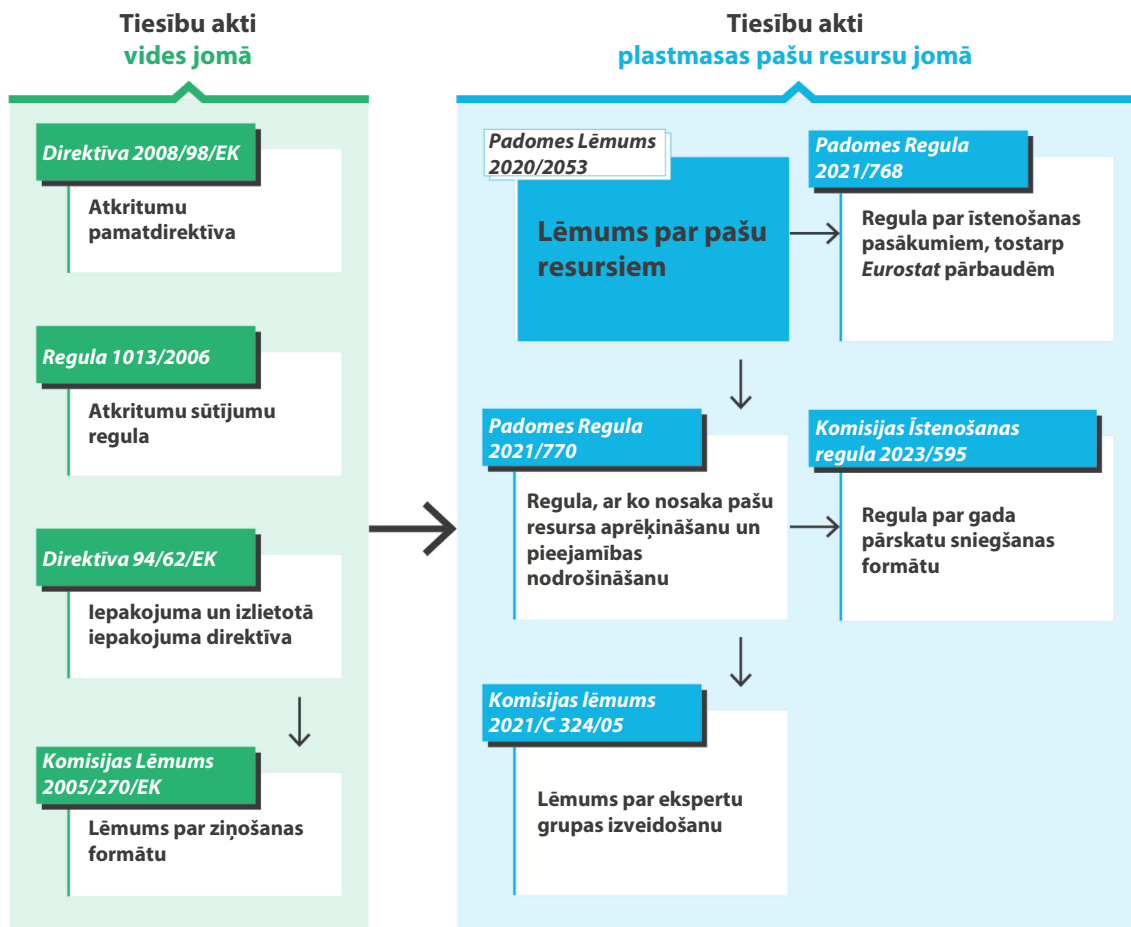

Piezīme. Šajā attēlā nav iekļauti budžeta ieņēmumi, kas saistīti ar atvēršanas instrumentu "NextGenerationEU", jo tas ir izņēmuma un pagaidu instruments.

Avots: ERP, pamatojoties uz ES konsolidētajiem pārskatiem.

05 Pārskats par tiesisko regulējumu, ko veido tiesību akti vides jomā un tiesību akti par plastmasas pašu resursiem, ir sniegts **2. attēlā**.

2. attēls. Tiesiskais regulējums

Avots: ERP.

06 Atkritumu pamatdirektīvā⁴ ir definēti pamatjēdzieni un sniegtas definīcijas, kas saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu, tostarp atkritumiem, reciklēšanu un reģenerāciju. Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīva⁵ ietver definīcijas, reciklēšanas mērķrādītājus un citus noteikumus, kas īpaši piemērojami iepakojumam un izlietotajam iepakojumam. Direktīva arī paredz dalībvalstīm apkopot un paziņot datus par plastmasas iepakojuma atkritumiem. Kopš 1997. gada šie dati tiek izmantoti, lai pārbaudītu, vai ir sasniegti Direktīvā noteiktie reciklēšanas mērķrādītāji. Atkritumu sūtījumu regulā⁶ ir izklāstīti noteikumi par atkritumu transportēšanu ES teritorijā un eksportu uz valstīm ārpus ES.

07 Lēmumā par pašu resursiem ir izklāstīta plastmasas pašu resursu aprēķina metode. Citi tiesību akti⁷ nosaka citas svarīgas detaļas attiecībā uz šā pašu resursa ieviešanu. Savā [Atzinumā 3/2022](#) attiecībā uz Komisijas priekšlikumu par procedūrām, ar ko dara pieejamus trīs jaunus pašu resursus, mēs ierosinājām konsolidēt un saskaņot noteikumus par visiem pašu resursiem⁸.

Plastmasas pašu resursa aprēķināšana un iekasēšana

08 Plastmasas pašu resursu veido valsts iemaksa, ko aprēķina 0,8 EUR apmērā par kilogramu nereciklētu plastmasas iepakojuma atkritumu. Tās 17 dalībvalstis, kuru NKI uz vienu iedzīvotāju 2017. gadā bija zemāks par ES vidējo rādītāju, varēja izmantot fiksētas summas vienreizēju samazinājumu, lai izvairītos no pārmērīgi regresīvas ietekmes uz valstu iemaksām⁹. Samazinājumu aprēķināja, dalībvalsts 2017. gada iedzīvotāju skaitu reizinot ar 3,8 kilogramiem un 0,8 EUR. Aprēķina metode parādīta [3. attēlā](#).

⁴ Direktīva 2008/98/EK.

⁵ Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīva 94/62/EK.

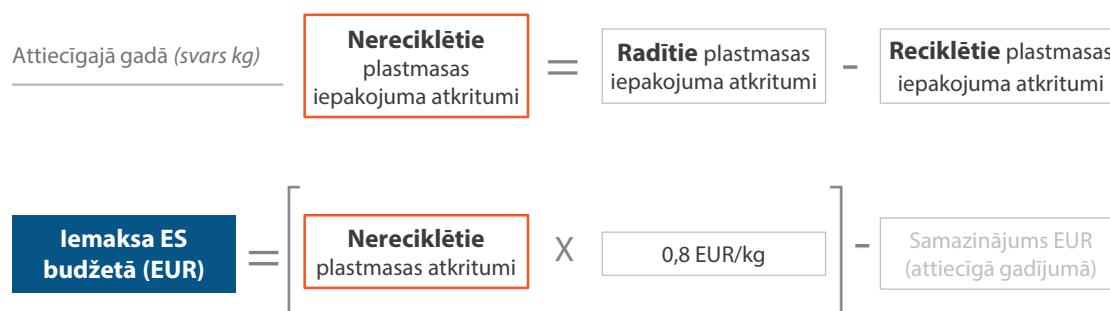
⁶ Regula (EK) Nr. 1013/2006.

⁷ Padomes Regula 2021/768 (kontroles un uzraudzības pasākumi), Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2023/595 (ziņošanas prasības) un Padomes Regula 2021/770 (procedūra, ar ko dara pieejamu minēto pašu resursu).

⁸ 42.–44. punkts.

⁹ Lēmums par pašu resursiem, 7. apsvērumš.

3. attēls. Dalībvalstu iemaksu aprēķināšana

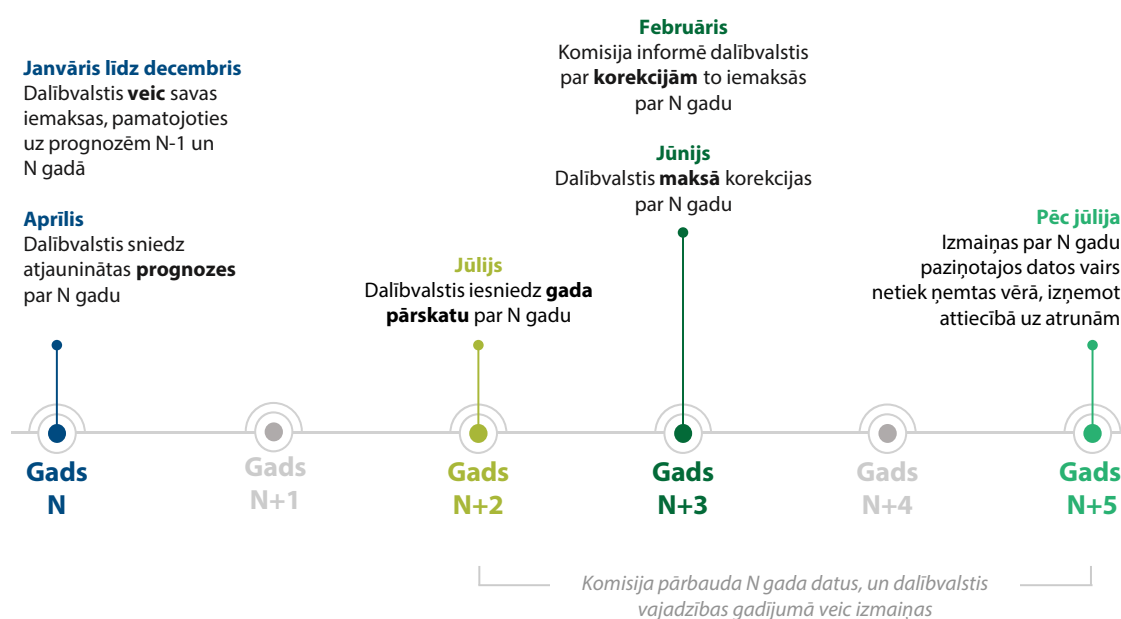

Avots: ERP, pamatojoties uz Lēmumu par pašu resursiem.

09 Šie aprēķini ir balstīti uz dalībvalstu paziņotajiem statistikas datiem par kopējo plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu, kas katru gadu tiek radīts un reciklēts. Tā kā attiecīgie dati ir pieejami divus gadus pēc konkrētā gada, Komisija vispirms aprēķina iemaksas, pamatojoties uz prognozēm, kas saskaņotas ar dalībvalstīm. Šī ir standarta prakse, ko piemēro arī PVN un NKI pašu resursiem.

10 Tiklīdz ir pieejami statistikas dati, Komisija koriģē dalībvalstu iemaksu aprēķinus. Katru gadu Komisija maksājamās summas iekasē no dalībvalstīm, kuras nav samaksājušas pietiekami proporcionāli to daļai ES NKI, lai pēc tam šos līdzekļus sadalītu starp valstīm, kuras ir pārmaksājušas. Galvenie atskaites punkti dalībvalstu iemaksu aprēķināšanai un iekasēšanai attiecībā uz plastmasas pašu resursu ir parādīti **4. attēlā**.

4. attēls. Atskaites punkti dalībvalstu iemaksu aprēķināšanai un iekasēšanai par attiecīgo N gadu

Avots: ERP, pamatojoties uz [Padomes Regulu 2021/770](#).

Radīto un reciklēto plastmasas iepakojuma atkritumu aprēķināšana

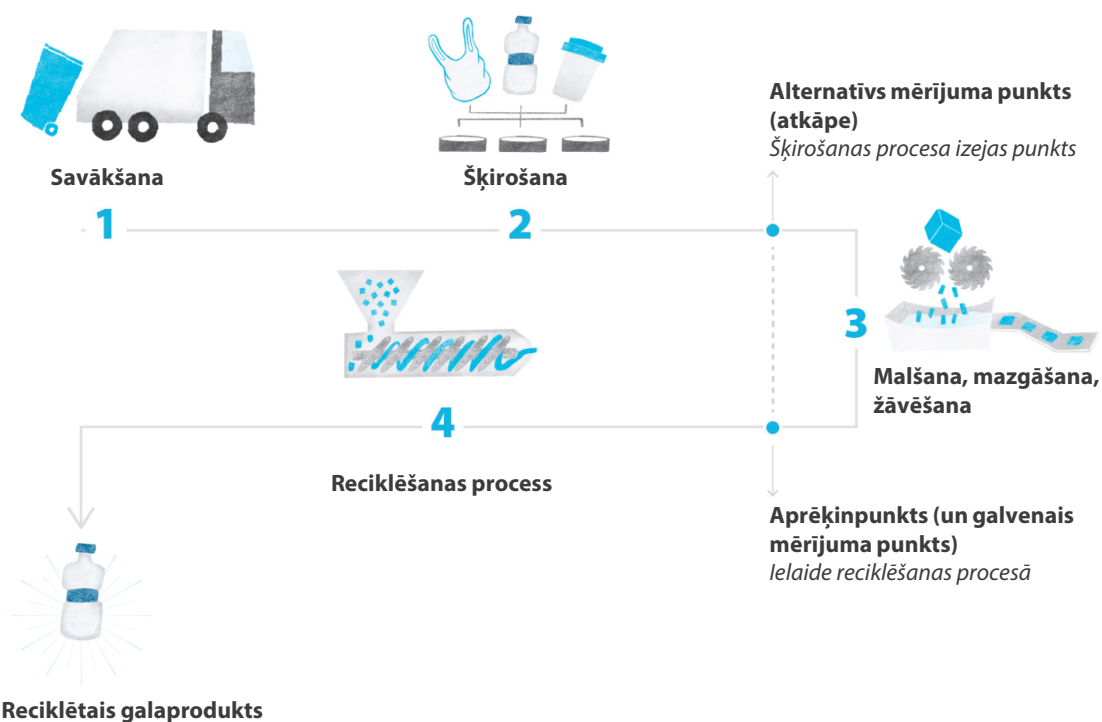
11 Saskaņā ar īstenošanas regulu, ar ko nosaka gada pārskata formātu¹⁰, dalībvalstīm ir pienākums radīto plastmasas iepakojuma atkritumu aplēsēm izmantot divas metodes. Pirmā ir tirgū laišanas pieeja, kas galvenokārt balstās uz plastmasas iepakojuma ražotāju datiem. Otrā metode ir atkritumu analīzes pieeja, kuras pamatā ir informācija par materiālu daudzumiem un veidiem konkrētā atkritumu plūsmā. Pamatojoties uz abu metožu rezultātiem, dalībvalstīm jāiesniedz viena radīto atkritumu aplēse. To dēvē par abu metožu "līdzsvarošanu".

12 Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā¹¹ ir iekļauta prasība reciklēto iepakojuma atkritumu svaru noteikt, kad atkritumi nonāk reciklēšanas procesā ("aprēķinpunkts"). Atkāpjoties no šīs prasības, tiesību akti ļauj veikt aprēķinu šķirošanas procesa izejas punktā ar noteikumu, ka atkritumi pēc tam tiek reciklēti un tiek atskaitīts to materiālu vai vielu svars, kurus atdala procesos pirms reciklēšanas. Plašāku informāciju sk. [5. attēlā](#).

¹⁰ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2023/595.

¹¹ Direktīva (ES) 2018/852, ar ko groza Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu, 6.a panta 2. punkts.

5. attēls. Reciklēto plastmasas iepakojuma atkritumu aprēķināšana

Avots: ERP, pamatojoties uz A 1 attēlu "Plastics calculation point", Komisijas norādījumi par datu apkopošanu un paziņošanu par iepakojumu un izlietoto iepakojumu saskaņā ar Lēmumu 2005/270/EK, 2023. gada marta redakcija, 67. lpp.

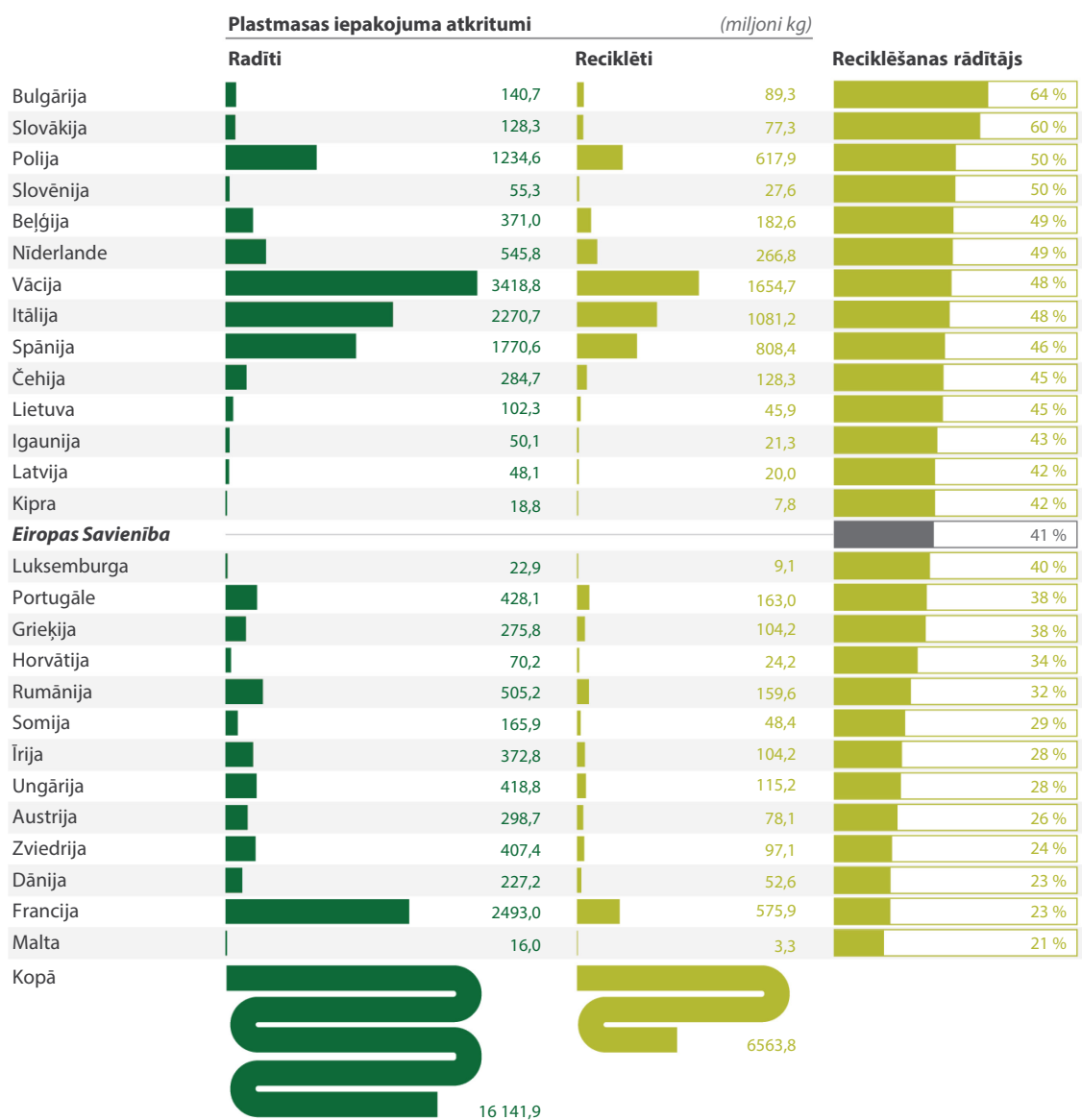
13 Ja dalībvalstis izmanto atkāpi attiecībā uz svēršanu aprēķinpunktā, tās var izmantot vidējos zudumu rādītājus, lai aplēstu pirms reciklēšanas atdalīto materiālu vai vielu svaru. Vidējos zudumu rādītājus var izmantot tikai tad, ja ticamus datus nevar iegūt citādi, un tie jāaprēķina, pamatojoties uz noteikumiem, kas Komisijai jānosaka ar deleģēto aktu. Atkritumu pamatdirektīvā Komisijai paredzēts pienākums līdz 2019. gada 31. martam pieņemt deleģēto aktu par vidējiem zudumu rādītājiem¹².

¹² Direktīva (ES) 2018/851, ar ko groza Atkritumu pamatdirektīvu, 11.a panta 10. punkts.

14 Dalībvalstīm jānodrošina, ka atkritumus, kas no ES eksportēti reciklēšanai, reciklēšanas mērķrādītāju sasniegšanā ieskaita tikai tad, ja eksportētājs pierāda, ka atkritumu apstrāde ārpus ES ir notikusi apstākļos, kas ir lielā mērā līdzvērtīgi prasībām attiecīgajos ES tiesību aktos vides jomā¹³. Plastmasas iepakojuma atkritumi, kas reciklēšanas nolūkos importēti uz dalībvalsti, jāatskaita no šīs dalībvalsts kopējā reciklētā daudzuma. Reciklēšanas rādītāji, pamatojoties uz dalībvalstu 2023. gadā paziņotajiem datiem par pašu resursu 2021. gadā, ir parādīti **6. attēlā**.

¹³ Direktīva (ES) 2018/851, ar ko groza Atkritumu pamatdirektīvu, 11.a panta 8. punkts, un Direktīva (ES) 2018/852, ar ko groza Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu, 6.a panta 8. punkts.

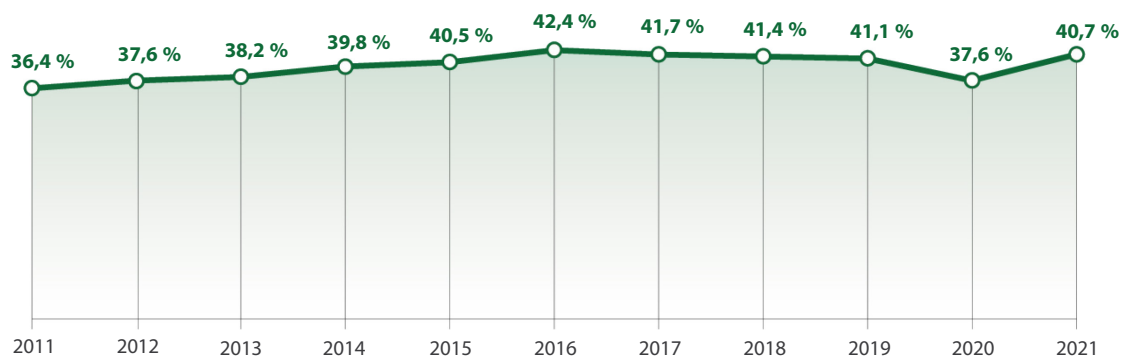
6. attēls. Paziņotie plastmasas iepakojuma reciklēšanas rādītāji 2021. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz dalībvalstu 2021. gada pārskatiem.

15 *7. attēlā* redzams, ka vidējais reciklēšanas rādītājs pēdējo desmit gadu laikā ir saglabājies salīdzinoši stabils. Tomēr ERP apskatā par ES rīcību plastmasas atkritumu problēmas risināšanai mēs atzīmējam, ka vairāki aspekti var ietekmēt datu salīdzināmību laika gaitā¹⁴.

7. attēls. Vidējais reciklēšanas rādītājs Eiropas Savienībā pēdējo desmit gadu laikā

Avots: ERP, pamatojoties uz Eurostat publicētajiem datiem par 2011.–2020. gada periodu un dalībvalstu gada pārskatiem par 2021. gadu, kas sniegti 2023. gadā.

Atbildības sadalījums

16 Dalībvalstu pienākums ir apkopot un paziņot attiecīgos statistikas datus, ko izmanto plastmasas pašu resursa aprēķināšanai¹⁵. Tāpat dalībvalstīm ir jāieieļ pārstāvji darbam Komisijas ekspertu grupā jautājumos par izlietotā plastmasas iepakojuma statistiku (*SPPW* ekspertu grupa), lai tie palīdzētu un sniegtu ieteikumus Komisijai par jautājumiem saistībā ar statistiku. Attiecībā uz tiesību aktiem vides jomā dalībvalstīm ir jāpilda ES tiesību aktos noteiktie pienākumi, tostarp jāiekļauj attiecīgie ES tiesību akti valsts tiesību aktos (transponēšana) un tie jāpiemēro¹⁶.

¹⁴ Apskats 04/2020 “ES rīcība plastmasas atkritumu problēmas risināšanai”, 44. un 45. punkts.

¹⁵ Padomes Regula (ES, Euratom) 2021/770.

¹⁶ Līgums par Eiropas Savienību, 4. panta 3. punkts. Plašāku informāciju sk. arī ERP Apskatā 07/2018 “ES tiesību aktu īstenošana. Eiropas Komisijas pārraudzības pienākumi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 17. panta 1. punktu”.

17 Komisijā par šiem pašu resursiem atbild ES Statistikas birojs (*Eurostat*), Budžeta ģenerāldirektorāts (BUDG ĢD) un Vides ģenerāldirektorāts (ENV ĢD). To atbildības sadalījums ir izklāstīts saprašanās memorandā, kurā minēti galvenie pienākumi (sk. [8. attēlu](#)).

8. attēls. Atbildības sadalījums Komisijā

Eurostat

- pārbauda dalībvalstu datus par plastmasas iepakojuma atkritumiem;
- veic pārbaudes dalībvalstīs;
- informē BUDG ĢD par atrunām;
- vada *SPPW* ekspertu grupas darbu;
- ierosina pasākumus datu kvalitātes nodrošināšanai.

ENV ĢD

- ierosina tiesību aktus atkritumu jomā;
- uzrauga tiesību aktu atkritumu jomā ieviešanu;
- informē *Eurostat* un BUDG ĢD par likumdošanas nepilnībām, tostarp par iespējamiem pārkāpumiem.

BUDG ĢD

- aprēķina un iekasē iemaksas no dalībvalstīm;
- aprēķina un iekasē iemaksu korekcijas;
- nosaka un atceļ atrunas par datu kvalitāti.

Avots: ERP, pamatojoties uz saprašanās memorandu starp *Eurostat*, BUDG ĢD un ENV ĢD.

Revīzijas tvērums un pieeja

18 Mūsu revīzijas mērķis bija pārbaudīt sistēmu, ko Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm izveidojusi šā pašu resursa pārvaldībai. Konkrēti, mēs vērtējām, vai:

- Komisija un dalībvalstis bija pietiekami sagatavotas jaunā pašu resursa ieviešanai;
- Komisija un dalībvalstis var nodrošināt datu salīdzināmību un ticamību jaunā pašu resursa aprēķināšanai.

19 Šajā revīzijā (kas veikta no 2023. gada jūnija līdz 2024. gada februārim) mēs arī centāmies jau savlaicīgi noteikt jomas, kurās aprēķināšanas process jāuzlabo. Sagaidāms, ka šīs revīzijas secinājumi arī sniegs Komisijai atziņas, kuras var ņemt vērā arī saistībā ar jebkuru citu tādu pašu resursu pārvaldību, kurus varētu ieviest turpmākajos gados.

20 Revīzijas kritērijus izstrādājām, pamatojoties uz attiecīgajiem tiesību aktiem, [labāka regulējuma pamatnostādņēm](#) un pašreizējo Komisijas praksi attiecībā uz NKI un PVN pašu resursiem, kuru pamatā arī ir statistikas dati.

21 Mūsu pieejas galvenie aspekti bija šādi:

- dokumentu pārbaude, kurā analizējām attiecīgos tiesību aktus un Komisijas un ekspertu grupas jautājumos par izlietotā plastmasas iepakojuma statistiku (*SPPW*) galvenos dokumentus (procedūras, vadlīniju dokumentus, veidnes, darba dokumentus, protokolus no sanāksmēm ar dalībvalstīm);
- intervijas ar pārstāvjiem no *Eurostat*, BUDG ĢD un ENV ĢD;
- to datu analīze, kurus dalībvalstis sniegušas prognozēm, kuras izmantotas 2021. gada iemaksu aprēķināšanai, un saskaņā ar Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu sniegto kvalitātes ziņojumu un dalībvalstu iesniegto 2023. gada pārskatu analīze.

22 Mēs nosūtījām aptaujas 27 valstu iestādēm, kuras ir atbildīgas par datu apkopošanu, lai uzzinātu to viedokli par Komisijas īstenoto pašu resursu pārvaldību. Mēs saņēmām 26 atbildes, kuras izmantojām kā papildu informācijas avotu. Mēs izvērtējām aptaujā apkopoto informāciju, organizējot attālinātas intervijas ar attiecīgajām iestādēm sešās dalībvalstīs.

23 Mēs apmeklējām trīs dalībvalstis: Rumāniju, Itāliju un Nīderlandi. Tās tika izvēlētas, pamatojoties uz *Eurostat* pieejamo informāciju, un ar mērķi apkopot informāciju par dalībvalstīm ar atšķirīgu izlietotās plastmasas līmeni uz vienu iedzīvotāju, atšķirīgiem reciklēšanas rādītājiem un reciklēšanai eksportētajiem daudzumiem. Turklāt mēs kā novērotāji piedalījāmies *Eurostat* pārbaudes apmeklējumā Polijā ar mērķi apkopot informāciju par to, kā *Eurostat* piemēro savu pārbaudes sistēmu.

24 Šajā revīzijā netika vērtēts, vai plastmasas pašu resursa ieviešana veicināja radīto plastmasas atkritumu samazināšanos vai reciklētā daudzuma palielināšanos. Tāpat mēs neveicām juridisku analīzi par to, vai ar ES tiesību aktu transponēšanu valstu tiesību aktos saistītās problēmas prasa uzsākt pārkāpumu procedūras.

Apsvērumi

Jaunā pašu resursa ieviešana nenoritēja gludi, un tādēļ aplēses bija neprecīzas

Dalībvalstis nebija pietiekami sagatavotas, un Komisijas atbalsts bija piemērots, bet ne savlaicīgs

25 Lai nodrošinātu plastmasas pašu resursa gludu ieviešanu, kā arī aprēķinu datu pietiekamu salīdzināmību un ticamību, dalībvalstīm savlaicīgi bija jātransponē ar Iepakošanas un izlietojamā Iepakošanas direktīvu ieviestās definīcijas un aprēķina metodes. [Labāka regulējuma vadlīnijās](#) Komisijai ieteikts rūpīgi pārbaudīt valstu īstenošanas pasākumus, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību, un vajadzības gadījumā veikt korektīvus pasākumus.

26 Tā kā neatbilstības varētu ietekmēt dalībvalstu iemaksu aprēķināšanu, ir svarīgi, lai Komisija savlaicīgi analizētu visas problēmas, ko tā konstatē saistībā ar transponēšanu vai valsts tiesību aktiem. Pēc tam tai sava analīze jāizmanto, lai identificētu augsta riska dalībvalstis un datu apkopošanas jomas un veiktu attiecīgas pārbaudes.

Lielākā daļa dalībvalstu novēloti transponēja Iepakošanas un izlietojamā Iepakošanas direktīvu, un Komisijas turpmākie pasākumi saistībā ar transponēšanas problēmām ilgs vairākus gadus

27 Iepakošanas un izlietojamā Iepakošanas direktīvas grozījumos norādīts, ka ir jāuzlabo datu salīdzināmība un ticamība¹⁷. Ar tās grozījumu tika ieviestas jaunas definīcijas un aprēķināšanas noteikumi, kas jātransponē dalībvalstu tiesību aktos līdz 2020. gada 5. jūlijam. Attiecīgi jau tad, kad Komisija 2018. gada maijā ierosināja ieviest plastmasas pašu resursu¹⁸, bija zināms, ka datu kvalitāte ir jāuzlabo. Šī vajadzība tika uzsvēta arī mūsu atzinumā par Komisijas priekšlikumu lēmumam par pašu resursiem¹⁹.

¹⁷ Direktīva (ES) 2018/852, ar ko groza Atkritumu pamatdirektīvu, 22. apsvērumus.

¹⁸ Komisijas priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu, COM(2018) 325 final.

¹⁹ Atzinums 5/2018, 40. punkts un 2. izcēlums.

28 Mēs apzinājām Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas noteikumus, kas attiecas uz plastmasas pašu resursa aprēķināšanu²⁰, un analizējām, vai Komisija bija pārliecinājusies, ka dalībvalstis ir pareizi transponējušas šos noteikumus savos tiesību aktos.

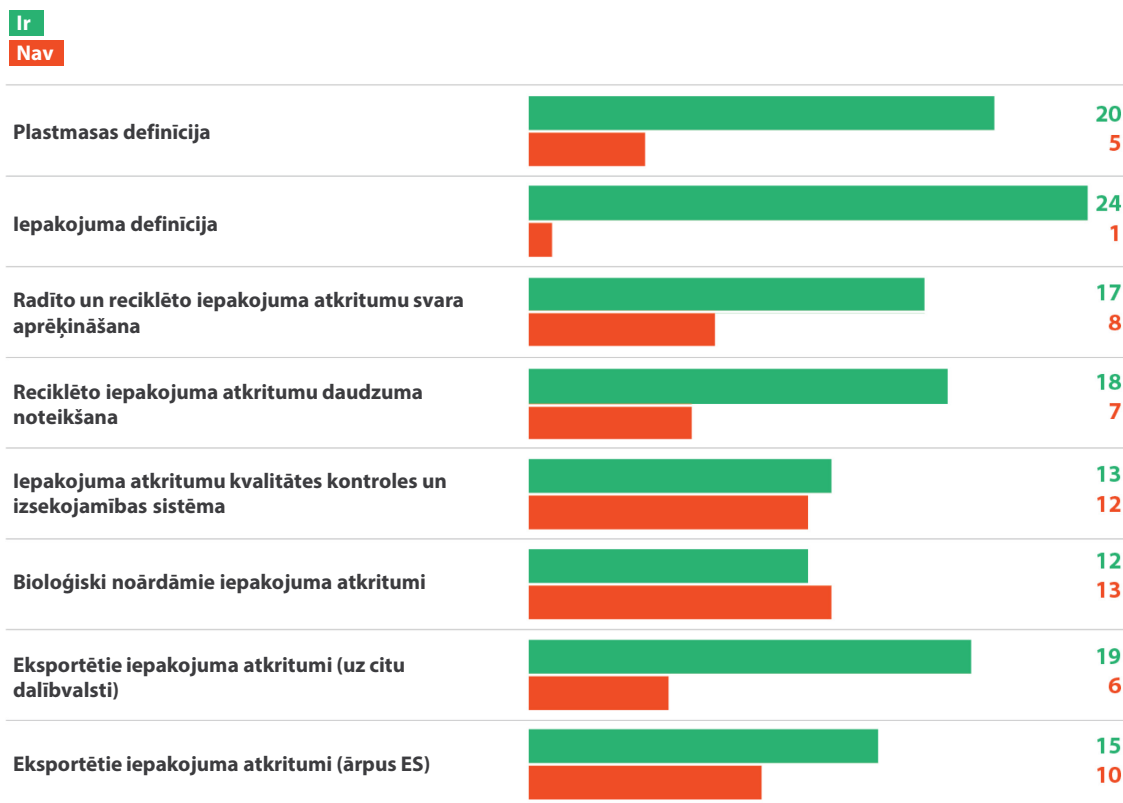
29 Mēs atzīmējam, ka piecas dalībvalstis bija informējušas Komisiju, ka tās ir transponējušas Direktīvu noteiktajā termiņā. Divdesmit divas dalībvalstis nebija informējušas Komisiju par Direktīvas transponēšanu vai bija informējušas Komisiju, ka tās nav to transponējušas. Komisija uzsāka pienākumu neizpildes procedūras attiecībā uz šīm 22 dalībvalstīm. Pēc dalībvalstu paziņojuma par transponēšanu 12 no šīm procedūrām tika slēgtas 2021. gadā, vēl septiņas – 2022. gadā, bet divas – 2023. gadā. Revīzijas laikā viena procedūra vēl nebija pabeigta, jo attiecīgā dalībvalsts (Horvātija) nebija informējusi Komisiju, ka tā ir transponējusi Direktīvu.

30 Pēc tam, kad katra dalībvalsts paziņoja Komisijai, ka transponēšana ir pabeigta, Komisija uzdeva ārējam apakšuzņēmējam veikt atbilstības pārbaudes. Ārējais apakšuzņēmējs 2022. gada septembrī iesniedza Komisijai atbilstības pētījumus ar pārbažu rezultātiem attiecībā uz 23 dalībvalstīm. 2023. gada februārī un martā apakšuzņēmējs iesniedza Komisijai vēl divus atbilstības pētījumus. Spānija par transponēšanas pabeigšanu Komisijai bija paziņojusi tikai 2023. gadā, tāpēc attiecīgais atbilstības pētījums vēl jāpabeidz 2024. gadā.

31 Mēs analizējām ārējā apakšuzņēmēja veikto 25 atbilstības pētījumu rezultātus. Mēs pārbaudījām, vai ir pareizi transponēti visi galvenie noteikumi un definīcijas, kas attiecas uz datu apkopošanu plastmasas pašu resursa aprēķināšanai. Mēs konstatējām, ka 17 no šīm dalībvalstīm vismaz viens galvenais noteikums, kas attiecas uz pašu resursu aprēķinu, nebija pienācīgi transponēts (sk. [9. attēlu](#)).

²⁰ Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīva [94/62/EK](#), 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts, 2. pants un 6. panta a) apakšpunkta 1.–5., 7. un 8. punkts.

9. attēls. Ārpakalpojuma sniedzēja veikto atbilstības pārbažu rezultāti par noteikumiem, kas attiecas uz plastmasas pašu resursa aprēķināšanu, pēc dalībvalstu skaita

Piezīme. Revīzijas laikā Komisija nebija saņēmusi atbilstības pētījuma rezultātus par divām dalībvalstīm.

Avots: ERP, pamatojoties uz ārējā apakšuzņēmēja atbilstības pārbaudes ziņojumiem.

32 Ja dalībvalstis nepaziņoja Komisijai par transponēšanas pabeigšanu, Komisija atbilstoši rīkojās. Tomēr tā uzreiz neanalizēja ārējā apakšuzņēmēja konstatēto ar transponēšanu saistīto problēmu ietekmi uz plastmasas pašu resursu aprēķināšanu. Tāpēc Komisija atbilstības pārbažu rezultātus neņēma vērā, nosakot prioritātes attiecībā uz dalībvalstu datu apkopošanas pārbaudēm.

33 Atbilstības pārbažu rezultātus Komisija izmanto pārbaudēm dalībvalstīs. Tomēr, tā kā sagaidāms, ka šīs pārbaudes ilgs no 2023. līdz 2026. gadam, atbilstības pārbaudēs konstatēto iespējamo nopietno problēmu pēcpārbaude netiek veikta savlaicīgi. Pārbaudēs konstatētās problēmas, kas ietekmē pašu resursa aprēķināšanu, rada atrunu, kuru Komisija atceļ, tiklīdz konstatētās problēmas ir atrisinātas. Pieredze, kas gūta saistībā ar citiem pašu resursiem, liecina, ka līdz atrunu atcelšanai var pāriet vairāki gadi. Tāpēc dalībvalstis vēl ilgi var turpināt izmantot dažādas definīcijas un neatbilstošas apkopošanas metodikas. Šīs atšķirības var ietekmēt dalībvalstu iemaksu aprēķināšanu.

Komisija veica vairākus pasākumus, lai atbalstītu dalībvalstis, bet lielākoties pēc jaunā pašu resursa ieviešanas

34 Lai risinātu iespējamās problēmas saistībā ar jaunā pašu resursa īstenošanu, Komisijai būtu jāizstrādā īstenošanas stratēģija²¹. Komisijas īstenošanas stratēģijas galvenajam elementam vajadzētu būt sadarbībai ar dalībvalstīm ES tiesību aktu īstenošanā. Tāpat Komisijai būtu jācenšas sniegt atbalstu dalībvalstīm. Lai tas noritētu sekmīgi, Komisijas rīcībā jābūt savlaicīgai un atbilstošai informācijai par ES tiesību aktu piemērošanu dalībvalstīs un tai jābūt gatavai vajadzības gadījumā īstenot korektīvus pasākumus.

35 Komisija izmantoja vairākas metodes, lai novērtētu dalībvalstu spēju īstenot tiesību aktus, kas saistīti ar plastmasas pašu resursiem. Kā minēts **30.** punktā, Komisija uzraudzīja attiecīgo tiesību aktu transponēšanu dalībvalstu tiesību sistēmās. Tāpat tā veica neoficiālas vizītes 17 dalībvalstīs, lai īsumā iepazīstinātu ar plastmasas pašu resursu ieviešanu un apmainītos ar informāciju par to, kā dalībvalstis apkopo daudzumu. Tomēr šie pasākumi lielākoties tika īstenoti pēc pašu resursa ieviešanas 2021. gada janvārī, kad dalībvalstīm jau būtu bijis jāievieš pasākumi un sistēmas jaunā pašu resursa pārvaldībai. Komisija mums norādīja, ka Covid-19 pandēmijas radītie ierobežojumi neļāva tai pilnībā veikt darbības nolūkā atbalstīt un uzraudzīt dalībvalstu gatavošanos šā jaunā pašu resursa ieviešanai.

36 Vēl viens svarīgs veids, kā gūt atgriezenisko saiti no dalībvalstīm, ir *SPPW* ekspertu grupas darbs (sk. **16.** punktu). Ekspertu grupas sanāksmēs dalībvalstīm ir iespēja runāt par jebkuru problēmu, ar ko tās saskaras, vai minēt jomas, kurās tām nepieciešami papildu skaidrojumi.

37 *SPPW* ekspertu grupa formāli tika izveidota pēc Padomes regulas 2021/770 pieņemšanas. Tās sanāksmes sākās 2021. gada novembrī. Trīs dalībvalstis, kuras apmeklējām, mūs informēja, ka ekspertu grupas sanāksmes bija noderīgas, lai uzlabotu datu apkopošanas kvalitāti un saskaņošanu. Tomēr bija maz laika, lai pienācīgi sagatavotos plastmasas pašu resursa ieviešanai 2021. gada janvārī.

38 Gada pārskati tiek izmantoti, lai koriģētu summas, ko dalībvalstis samaksājušas iepriekš, pamatojoties uz prognozēm (sk. **10.** punktu). *SPPW* ekspertu grupas atzinuma pamatā ir skaitliskie rādītāji, un ar šo atzinumu apstiprina pašu resursa vajadzībām izmantojamo datu atbilstību. Arī šajos gada pārskatos iekļautie statistikas dati ir daļa no Komisijas veiktajām dalībvalstu apkopošanas procesu pārbaudēm.

²¹ Labāka regulējuma vadlīnijas, V nodaļa, Nr. 2.

39 Mēs konstatējam, ka Grieķija savlaicīgi neiesniedza savu gada pārskatu par 2021. gadu. Paziņojums, kas satur statistikas datus par radītā plastmasas izlietotā iepakojuma svaru un reciklēto daudzumu, bija jāiesniedz līdz 2023. gada 31. jūlijam²² (sk. **4. attēlu**). Grieķija gada pārskata sākotnējo versiju Komisijai nosūtīja tikai 2023. gada 24. novembrī.

40 Komisija zināja par Grieķijas iestāžu grūtībām apkopot datus par plastmasas atkritumiem, jo Grieķija jau 2022. gada jūnijā nebija iesniegusi iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā prasītos datus par 2020. gadu. Lai gan Komisija Grieķijas iestādēm (tostarp pastāvīgajai pārstāvniecībai) nosūtīja vairākus brīdinājumus par to, cik svarīgi ir dati par pašu resursu, Grieķija nokavēja gada pārskata nosūtīšanas termiņu. Tas liecina, ka dalībvalsts nebija gatava apkopot datus par nereciklētiem plastmasas iepakojuma atkritumiem.

41 Šīs kavēšanās dēļ Grieķijas dati netika iekļauti SPPW ekspertu grupas 2023. gada oktobrī sniegtajā atzinumā par pašu resursam izmantojamo nereciklēto plastmasas iepakojuma atkritumu datu kvalitāti. Tāpēc dati netika izmantoti korekciju veikšanai, un no tā izrietošā ietekme tiks atspoguļota tikai nākamajos gados (sk. **10. punktu**).

Pašu resursa saskaņotu ieviešanu kavēja nekonekventa *plastmasas* definīcija un juridiskā nenoteiktība

42 Lai panāktu ES tiesību aktu saskaņotu piemērošanu, ES noteikumiem ir jābūt skaidriem, konsekventiem²³ un nepārprotamiem. Tāpat ir būtiski, lai galvenie tiesību akti tiktu apstiprināti savlaicīgi, ļaujot dalībvalstīm pielāgot savus tiesību aktus un sistēmas atbilstoši prasībām.

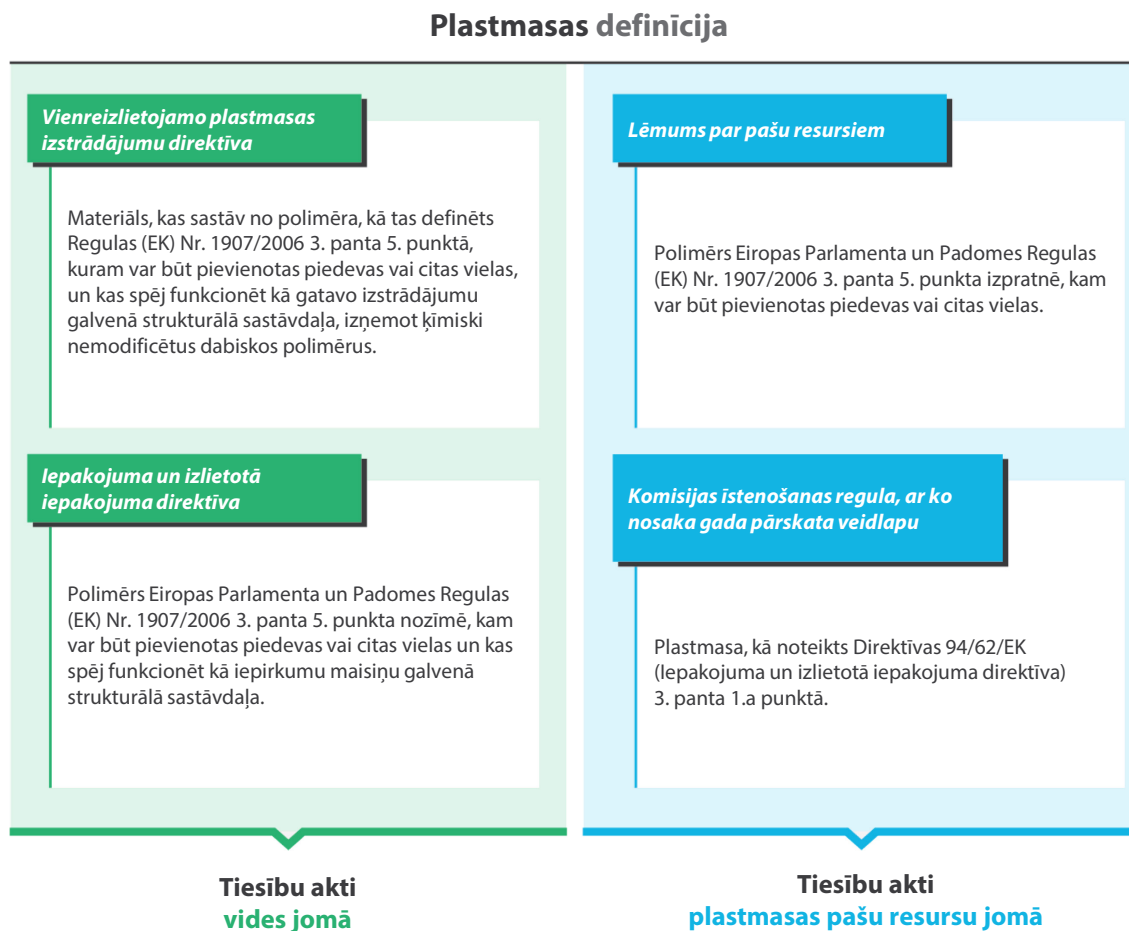
Termina "*plastmasa*" definīcija dažādos tiesību aktos atšķiras

43 Mēs pārbaudījām galvenās definīcijas, kas izmantotas datu apkopošanai pašu resursa mērķiem, piemēram, iepakojuma atkritumiem un reciklēšanai, un konstatējam, ka tās dažādajos nozaru tiesību aktos kopumā ir skaidras un konsekventas. Tomēr mēs atzīmējam, ka atšķiras termina "*plastmasa*" definīcija (sk. **10. attēlu**).

²² Regula (ES) 2021/770, 5. panta 5. punkts.

²³ Labāka regulējuma rīkkopa, 2023. gada jūlija izdevums, 3.2. sadaļa, Rīks Nr. 28.

10. attēls. Termina “*plastmasa*” definīcija dažādos tiesību aktos atšķiras

Avots: ERP, pamatojoties uz minētajiem tiesību aktiem.

44 Visas termina “*plastmasa*” definīcijas tika balstītas uz Regulu (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu, bet dažas iezīmes tika pievienotas ar citiem tiesību aktiem. Īstenošanas lēmumā prasīts izmantot definīciju no Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas, kas nav minēta Lēmumā par pašu resursu. Definīcijā, kas atrodama Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā, noteikts, ka polimēriem jāspēj funkcionēt kā iepirkumu maisiņu galvenajai strukturālajai sastāvdaļai, tādējādi ierobežojot definīcijas tvērumu. Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīvā²⁴ norādīts vēl šaurāks tvērums, jo tā izslēdz dabiskos polimērus, kas nav ķīmiski modificēti.

²⁴ Direktīva (ES) 2019/904 par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu (Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīva).

45 Atšķirīgais definīciju tvērums ir radījis neskaidrības dalībvalstīs. Atbilstības pārbaudes par direktīvu transponēšanu liecina, ka trīs dalībvalstis transponēja definīciju no Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīvas, nevis prasīto definīciju no Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas.

Plastmasas atkritumu apsaimniekošanas galvenās juridiskās iezīmes tika atjauninātas novēloti vai nebija pieņemtas

46 Mēs pārbaudījām, vai galvenie tiesību akti tika savlaicīgi ieviesti, jo tas dalībvalstīm ļautu pienācīgi veikt apkopošanas procedūras. Mēs konstatējām, ka juridiskās prasības attiecībā uz aprēķinpunktu un līdzsvarošanu tika pieņemtas pārāk vēlu, lai dalībvalstis varētu tās ņemt vērā, izstrādājot savas 2021. gada prognozes par nereklētajiem plastmasas iepakojuma atkritumiem un apkopojot datus 2023. gadā iesniegtajiem gada pārskatiem. Turklāt mēs atzīmējām, ka revīzijas laikā vēl nebija pieņemti vajadzīgie tiesību akti par vidējiem zudumu rādītājiem.

47 **Aprēķinpunkts** reciklētiem atkritumiem ir galvenais faktors, kas ļauj nodrošināt, ka dalībvalstu apkopotie dati ir salīdzināmi (sk. **12.** punktu). Prasība izmantot jaunu aprēķinpunktu pirmo reizi tika ieviesta ar 2018. gada maijā publicēto Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu, bet sīkāka informācija par tās piemērošanu dalībvalstīs tika izklāstīta ar Īstenošanas lēmumu (ES) 2019/665²⁵ (sk. **5. attēlu**). Šis aprēķinpunkts tika noteikts, lai nodrošinātu, ka vērā tiek ņemti tikai atkritumi, kas nonāk reciklēšanas procesā²⁶. Pirms šīs jaunās prasības pieņemšanas atkritumu svars bija jānosaka šķirošanas izejas punktā.

48 Tomēr šis Īstenošanas lēmums tika publicēts 2019. gada aprīlī, dodot dalībvalstīm ļoti maz laika ieviest šīs izmaiņas pirms 2021. gada prognožu sagatavošanas. Ar ES tiesību aktos²⁷ pieļauto iespēju izmantot iepriekšējo metodiku reciklēto daudzumu aprēķināšanai, sniedzot 2021. un 2022. gada prognozes, tiek atzīts, ka dalībvalstīm var būt grūti laikus ieviest nepieciešamās izmaiņas. Šīs grūtības apstiprināja mūsu apmeklētās dalībvalstis un valstis, ar kuru iestādēm sazinājāmies attālināti. Tās mums paskaidroja, ka reciklēta daudzuma aprēķinpunkta nekorīģēšana bija viens no iemesliem, kāpēc prognozes un galīgie aplēstie daudzumi ievērojami atšķīrās.

²⁵ Komisijas Lēmums 2005/270/EK, ar ko nosaka Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas datubāzes sistēmas formātus, 2. panta 1. punkta d) apakšpunkts.

²⁶ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/665, 3. apsvērums.

²⁷ Regula 2021/770, 15. pants.

49 Vēl viena svarīga iezīme, kas ļautu nodrošināt, ka dalībvalstu sniegtie dati ir salīdzināmi un ticami, ir abu to metožu **līdzsvarošana**, kuras izmanto, lai aplēstu radīto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu (sk. **11.** punktu).

50 Šis jautājums tika apspriests Komisijas Īstenošanas lēmumā (ES) 2019/665, kas publicēts 2019. gada aprīlī (jauns 6. panta f) punkts). Tomēr juridisko prasību līdzsvarot abu metožu rezultātus, lai aplēstu radītos atkritumus, noteica tikai 2023. gada martā. Tāpēc bija par vēlu to ņemt vērā, 2023. gada jūlijā iesniedzot datus par 2021. gadu.

51 Saskaņā ar 2018. gada maijā publicētajiem grozījumiem Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā Komisijai bija jāpieņem nepieciešamie deleģētie akti, lai nodrošinātu plastmasas iepakojuma atkritumu vienādu aprēķināšanu, un pieņemšanas termiņš bija 2019. gada 31. marts. Viens no tiem bija deleģētais akts, ko paredz Atkritumu pamatdirektīva un ar ko nosaka **vidējos zudumu rādītājus**. Tie ir būtiski, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis, kas izmanto atkāpi attiecībā uz aprēķinpunktu (sk. **12.** un **13.** punktu), apkopo savus statistikas datus konsekventi.

52 Mēs norādām, ka Komisija 2021. gada augustā bija iesniegusi priekšlikumu deleģētajam aktam par vidējiem zudumu rādītājiem. Tomēr tas netika pieņemts, jo Padome 2021. gada decembrī iesniedza iebildumu (saskaņā ar Direktīvas 2008/98/EK 38. panta a) punkta 6. apakšpunktu). Iebildumā tika paustas bažas par to, ka deleģētā akta darbības joma pārsniedz Komisijas pilnvaras jo īpaši attiecībā uz informācijas publicēšanu par vidējiem zudumu rādītājiem katrā atkritumu apstrādes iekārtā. Komisija neiesniedza citu priekšlikumu, kurā būtu skatīti Padomes iebildumu iemesli. Tā rezultātā dalībvalstis, kas piemēro atkāpi attiecībā uz aprēķinpunktu, izmanto zudumu likmes, pamatojoties uz nesaskaņotu metodiku.

53 Prasības līdzsvarot abas apkopošanas metodes, kā arī aprēķinpunkta definīcijas novēlota pieņemšana un saskaņotu noteikumu par vidējiem zudumu rādītājiem trūkums negatīvi ietekmēja dalībvalstu datu salīdzināmību un ticamību. Tas nozīmē, ka no tā izrietošās valstu iemaksas plastmasas pašu resursā nevar aprēķināt uz tā paša pamata.

Pirmajā īstenošanas gadā prognozētā plastmasas pašu resursa summa bija aplēsta par 1,1 miljardu EUR mazāka, un tā Eiropas Savienības budžeta līdzsvarošanai bija jākompensē no iemaksām, kas balstītas uz NKI

54 Kvalitatīvas prognozes ir būtisks priekšnoteikums, lai iekasētu pareizu katra pašu resursa summu. Tās arī mazina korekciju ietekmi uz dalībvalstu iemaksām turpmākajos gados (sk. **09.** un **10.** punktu). Komisijai būtu jāsniedz piemērots atbalsts un norādījumi, lai dalībvalstis varētu sagatavot ticamas prognozes²⁸.

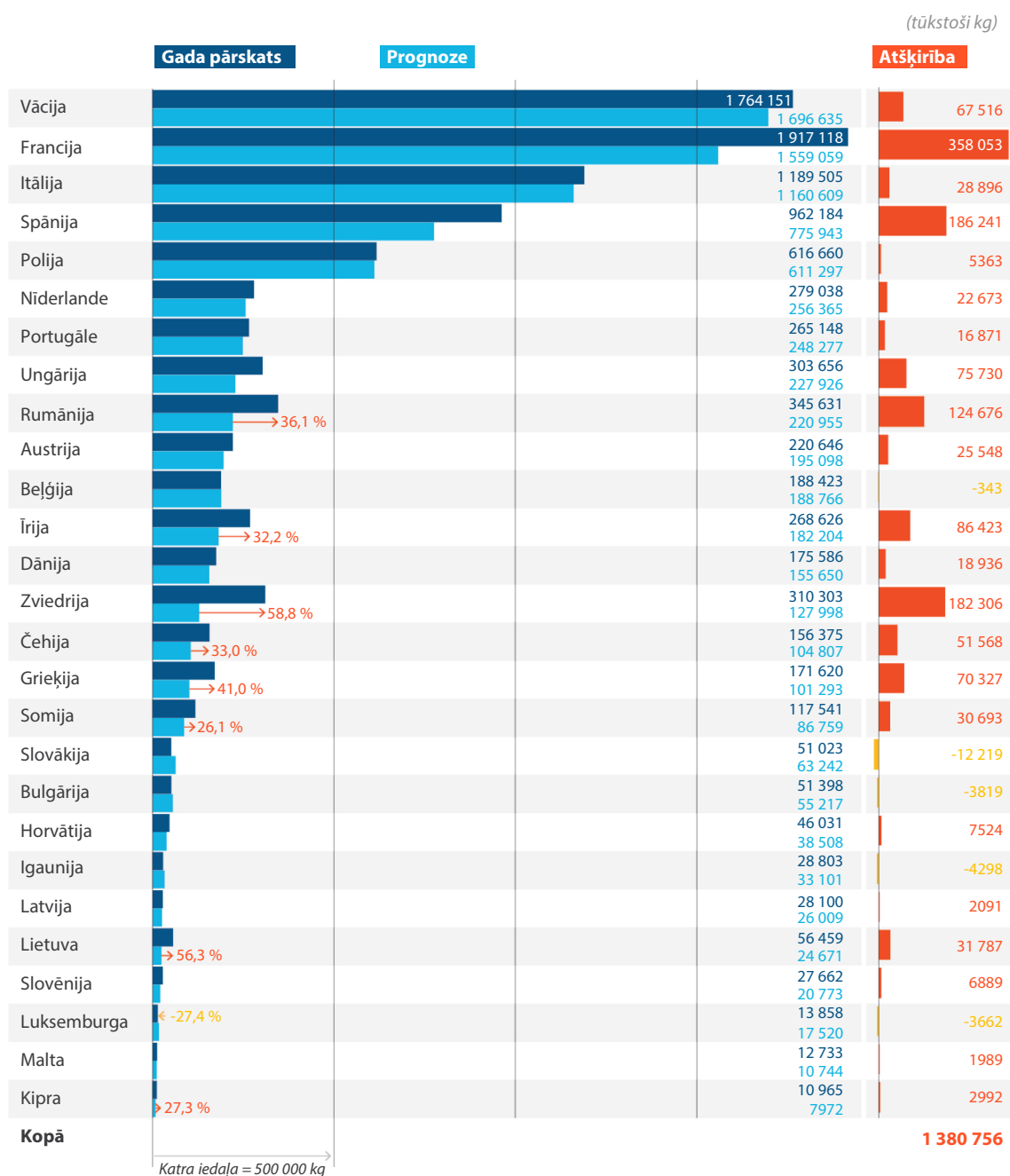
55 Mēs analizējam prognozēšanas rīku, ko Komisija izveidojusi, lai atbalstītu dalībvalstis prognožu sagatavošanā. Mēs arī pārbaudījām dalībvalstu un Komisijas 2021. gadā – pirmajā īstenošanas gadā – vadītā prognozēšanas procesa rezultātus.

56 Komisijas izstrādātajā prognozēšanas rīkā izmanto izaugsmes rādītājus, lai prognozētu radīto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu, un lineāru pāreju uz reciklēšanas mērķrādītājiem, lai prognozētu reciklēto daudzumu. Lielākā daļa dalībvalstu (24 no 26, kas atbildēja uz mūsu aptaujas jautājumiem) uzskatīja, ka Komisija prognozēšanas procesa gaitā ir sniegusi pienācīgu atbalstu.

57 Mēs analizējam datus, ko dalībvalstis iekļāvušas 2023. gadā iesniegtajos gada pārskatos (par 2021. gadu), salīdzinājām tos ar datu prognozi 2021. gadam un izmantojām, lai noteiktu dalībvalstu iemaksas attiecīgajam gadam (sk. **11. attēlu**).

²⁸ Labāka regulējuma vadlīnijas, V nodaļa, Nr. 3.

11. attēls. Atšķirība starp prognozēto daudzumu un gada pārskatos norādīto galīgo daudzumu

Avots: ERP, pamatojoties uz prognozēm un gada pārskatiem.

58 Lielākā daļa dalībvalstu (22) prognozēja mazāku daudzumu, nekā aprēķināts, izmantojot galīgos datus. Deviņās dalībvalstīs neatbilstība gada pārskatos norādītajiem skaitļiem bija 25 % vai vairāk, un divos gadījumos tā pārsniedza 50 %.

59 Informatīvo apmeklējumu laikā, kā arī sazinoties ar dalībvalstīm, mēs jautājām, kāpēc atšķirība ir tik liela. Dalībvalstis minēja vairākus iemeslus, tostarp:

- novēlotas tiesību aktu izmaiņas (konkrēti, attiecībā uz aprēķinpunktu), kuras nevarēja ņemt vērā prognozēs (sk. **48.** punktu);
- prognožu pamatā izmantotajos gados apkopoto datu sliktā kvalitāte; un
- grūtības novērtēt Covid-19 pandēmijas ietekmi uz patēriņa modeļiem.

60 Kopējais prognozētais nerekiclēto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzums 2021. gadam bija par 1,4 miljardiem kilogramu mazāks nekā 2023. gadā aprēķinātie un paziņotie daudzumi attiecīgajam gadam. Rezultātā plastmasas pašu resursam iekasētā summa 2021. gadā bija par 1,1 miljardu EUR mazāka nekā summa, kas aprēķināta, pamatojoties uz gada pārskatos norādītajām aplēsēm. Tas veido 19 % no 5,9 miljardiem EUR, kas 2021. gadā iekasēti par plastmasas pašu resursu. ES budžeta kopsumma netika ietekmēta, jo atšķirība tika kompensēta ar NKI pašu resursu (sk. **10.** punktu).

Datu salīdzināmības un ticamības problēmas vēl jārisina

Dalībvalstis izmanto dažādas apkopošanas metodes un nelīdzsvaru iegūtos rezultātus

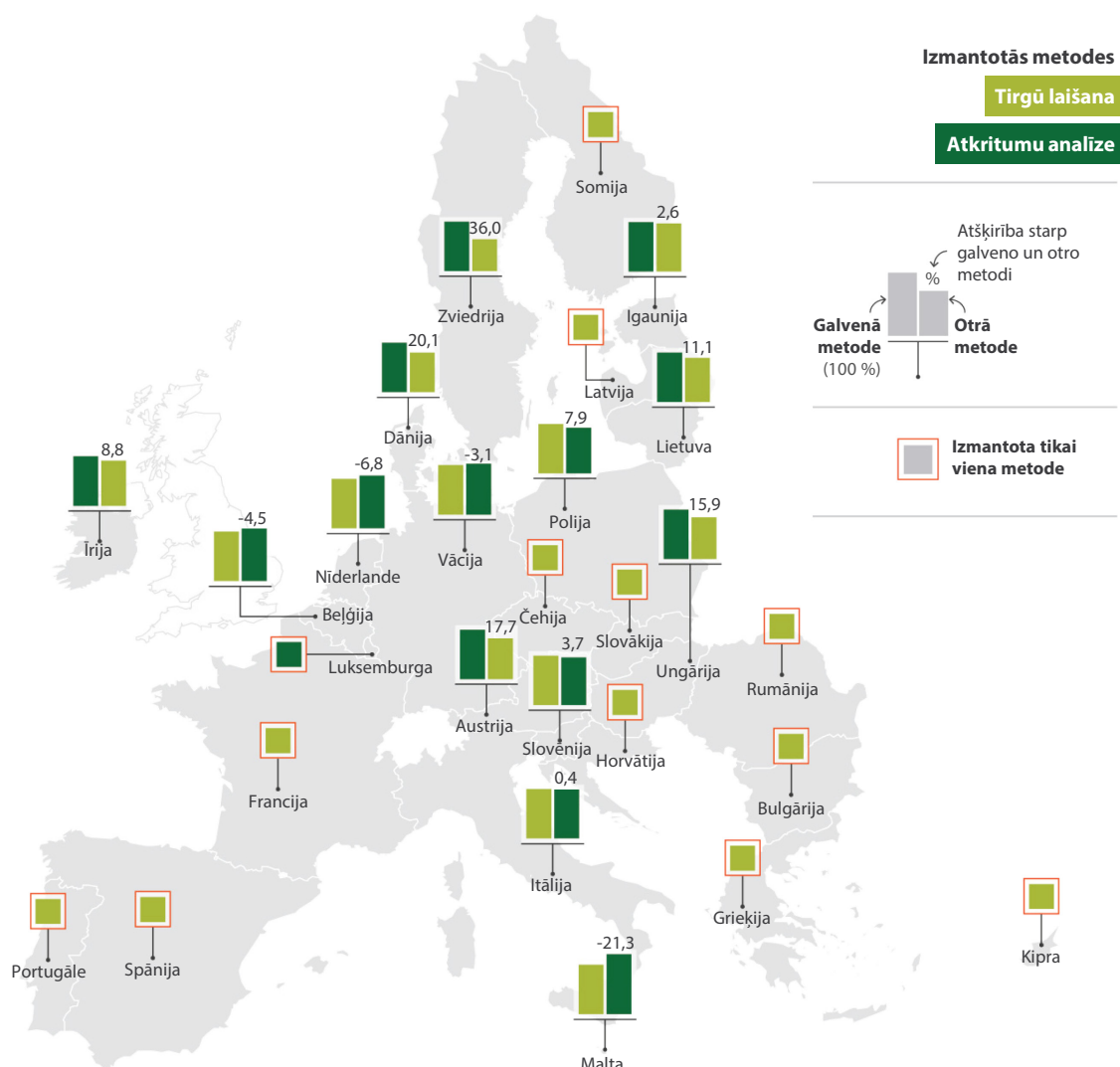
61 Dalībvalstīm ir jāizmanto divas dažādas galvenās apkopošanas metodes, lai novērtētu konkrētā gadā radīto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu (sk. **11.** un **49.–53.** punktu). Šīs metodes ir tirgū laišanas pieeja un atkritumu analīzes metode. Dalībvalstīm ir arī jālīdzsvaro ar abām metodēm iegūtie rezultāti, lai uzlabotu datu salīdzināmību un ticamību.

62 Abas pieejas, ko izmanto, lai novērtētu radītos plastmasas iepakojuma atkritumus, var nesniegt vienādu rezultātu. Ar tirgū laišanas pieeju radīto iepakojuma atkritumu daudzumu var novērtēt par zemu, savukārt atkritumu analīzē daudzumus ir tendence pārvērtēt. Tāpēc paredzams, ka reālais daudzums ir kaut kur starp abiem rezultātiem²⁹.

63 Mēs analizējam gada pārskatus un pārbaudījām, vai dalībvalstis līdzsvaro abas metodes, kā prasīts. **12. attēlā** sniegts pārskats par dalībvalstīs izmantotajām metodēm.

²⁹ Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas 2023. gada vadlīnijas, 131. lpp.

12. attēls. Dalībvalstu izmantotās metodes radīto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzuma aplēšanai

Avots: ERP, pamatojoties uz dalībvalstu gada pārskatos sniegtajiem datiem.

64 Kā parādīts **12. attēlā**, 19 dalībvalstis par galveno apkopošanas metodi izmantoja tirgū laišanas metodi, savukārt 8 – atkritumu analīzes metodi. Tikai 14 dalībvalstis iesniedza skaitļus, kas balstīti uz abām metodēm. Sešos no šiem gadījumiem atšķirība starp ar abām metodēm iegūtajiem rezultātiem bija vairāk nekā 10 %. Neviens no dalībvalstīm nelīdzsvaro abas metodes, kā to paredz tiesību akti. Tā vietā visas dalībvalstis iemaksu aprēķināšanai izmantojamus datus iesniedza, pamatojoties tikai uz galveno metodi. Tā kā lielākā daļa dalībvalstu (19 no 27) izmantoja tirgū laišanas metodi, ar ko parasti aplēstais iepakojuma atkritumu daudzums ir pārāk mazs, iespējams, ka arī pašu resursam izmantotie skaitļi bija novērtēti par zemu.

65 Visas deviņas dalībvalstis, ar kurām rīkojām sarunas (trīs apmeklētās un sešas attālināti intervētās valstis, pamatojoties uz to atbildēm uz mūsu aptaujas jautājumiem), apgalvoja, ka tām ir nepieciešams vairāk laika, lai izmantotu arī otru metodi un tās abas līdzsvarotu. Piecas no šīm dalībvalstīm minēja, ka tām vajadzīgs lielāks Komisijas atbalsts un norādījumi šajā jomā.

66 Abu metožu sistemātiska neizmantošana, kā arī tas, ka gadījumos, kad dalībvalstis izmanto abas metodes, rezultāti netiek līdzsvaroti, nozīmē, ka dalībvalstu iemaksu aprēķināšanai izmantotie dati nav pilnībā salīdzināmi. Dalībvalstis, kas atkārtoti veic apkopošanas procedūras, lai aprēķinātu datus par iepriekšējiem gadiem, nevar sasniegt tādu pašu datu kvalitātes līmeni.

Reciklētais daudzums netiek aprēķināts pirms nonākšanas reciklēšanas darbībā

67 Saskaņā ar Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu³⁰ reciklētie iepakojuma atkritumi jāaprēķina kā reciklēšanas procesā nonākušo iepakojuma atkritumu svars. Tomēr dalībvalstis var noteikt svaru šķirošanas izejas punktā un piemērot vidējos zudumu rādītājus, ja citādi ticamus datus nav iespējams iegūt (sk. **12.** punktu un **5. attēlu**).

68 Pētījumi, kuros novērtē iespējamus zudumus no šķirošanas izejas punkta līdz nonākšanai reciklēšanas procesā, liecina, ka šie daudzumi var būt lieli un var būtiski atšķirties. Piemēram, Komisijas uzdevumā 2019. gadā veiktā pētījumā³¹ tika analizētas 15 reciklēšanas rūpnīcas deviņās dalībvalstīs. Analīze bija daļa no darba, kuru veica ar mērķi novērtēt *Eurostat* paziņotos datus nolūkā sasniegt izlietotā iepakojuma reciklēšanas mērķrādītājus. Pētījumā apzinātais zudumu līmenis nemērķa materiāla izņemšanas vai mitruma zuduma dēļ svārstījās no 20 % līdz 45 % no kopējā procesa ievadmateriāla.

³⁰ Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīva^{94/62/EK}, 6. panta a) punkts.

³¹ *Study to support the implementation of reporting obligations resulting from the new waste legislation adopted in 2018*, 2019. gada noslēguma ziņojums.

69 Mēs analizējām dalībvalstu iesniegtos kvalitātes ziņojumus un pārbaudījām, vai dalībvalstis piemēroja iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas prasības. Mūsu analīzes rezultāti liecina, ka tikai sešas dalībvalstis paziņoja reciklēšanas datus, kas aprēķināti, izmantojot tiesību aktos noteikto mērījuma punktu (pie reciklēšanas iekārtas ieejas). Lielākā daļa (19) dalībvalstu izmantoja tiesību aktos noteikto atkāpi, nosakot plastmasas daudzumu galvenokārt šķirošanas izejas punktā un piemērojot vidējos zudumu rādītājus no 6 % līdz 54 %. Pārējās divas dalībvalstis šo informāciju neiesniedza.

70 Apmeklējumos uz vietas mēs konstatējām, ka reciklēšanas uzņēmumiem nav ierasts izmantot plastmasas iepakojuma svarus pie reciklēšanas iekārtas ieejas, ko tiesību akti nosaka kā aprēķinpunktu. Ja aprēķinpunktā nav svaru, reciklētais daudzums ir jāmēra netieši, izmantojot tiesību aktos noteikto atkāpi.

71 Ņemot vērā praksi atkritumu daudzumu noteikt šķirošanas izejas punktā, kā arī skaidru ES noteikumu trūkumu par vidējiem zudumu rādītājiem pirms reciklēšanas darbības (sk. 52. punktu), dalībvalstu aplēses par reciklētajiem daudzumiem ir mazāk salīdzināmas un mazāk ticamas.

Pastāv risks, ka dati par reciklētajiem daudzumiem ir neuzticami, jo netiek pārbaudīta reciklētāju veiktā saņemto atkritumu pārstrāde

72 Kā aprakstīts 09. punktā, dalībvalstīm būtu jāapkopo dati par radīto plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu un reciklēto daudzumu. Reciklēšanas definīcija paredz, ka atkritumi jāpārstrādā produktos, materiālos vai vielās, lai tos uzskatītu par reciklētiem³².

Netiek veiktas pārbaudes, lai nodrošinātu, ka reciklētāju saņemtie atkritumi patiešām tiek reciklēti

73 Trīs mūsu apmeklētajās dalībvalstīs galvenos datus, kas jāizmanto pašu resursa mērķiem (t. i., radītie un reciklētie plastmasas iepakojuma atkritumi), valsts iestādēm sniedza ražotāju atbildības organizācijas (*PRO*). Šīs organizācijas dalībvalstīs tika izveidotas, lai izpildītu valsts prasības attiecībā uz ražotāja paplašinātajiem pienākumiem (*EPR*), kā noteikts Atkritumu pamatdirektīvā (sk. 1. *izcēlumu*).

³² Atkritumu pamatdirektīva 2008/98/EK, 3. panta 17. punkts.

1. izcēlums

Ražotāju atbildības organizācijas

Atkritumu pamatdirektīvā “ražotāja paplašinātās atbildības shēma” (*ERP* shēma) ir definēta kā dalībvalstu veiktu pasākumu kopums, ar ko nodrošināt, lai produktu ražotājiem būtu atbildība īstenot pārvaldību tajā produkta aprites cikla posmā, kad tas kļuvis par atkritumiem.

EPR koncepcijas piemērošanā bieži iesaistās ražotāju atbildības organizācijas (*PRO*), kuras darbojas vairāku iepakojuma ražotāju vārdā nolūkā izveidot sistēmas savu atkritumu savākšanai un reciklēšanai. Turklāt *PRO* ir atbildīgas par reciklēšanas mērķrādītāju sasniegšanu.

Dalībvalstī var būt viena vai vairākas *PRO*, kas pievēršas plastmasas iepakojuma atkritumu jautājumiem un paziņo attiecīgos datus iestādēm. Piemēram, Nīderlandē ir viena *PRO*, Itālijā ir piecas *PRO*, kas datus ziņo ar konsorcijs starpniecību, savukārt Rumānijā ir 16 *PRO*, no kurām katra neatkarīgi ziņo valsts iestādēm.

74 Trīs dalībvalstīs apmeklējuma laikā mēs apkopojām informāciju par to pārbaūžu veidu, kas veiktas ar mērķi nodrošināt, ka izmantotie dati ir pietiekami ticami. Mēs konstatējām, ka dažas pārbaudes tiek veiktas pie plastmasas iepakojuma ražotājiem nolūkā pārliecināties par sniegto datu ticamību. Tās veica *PRO* vai dalībvalstu iestādes.

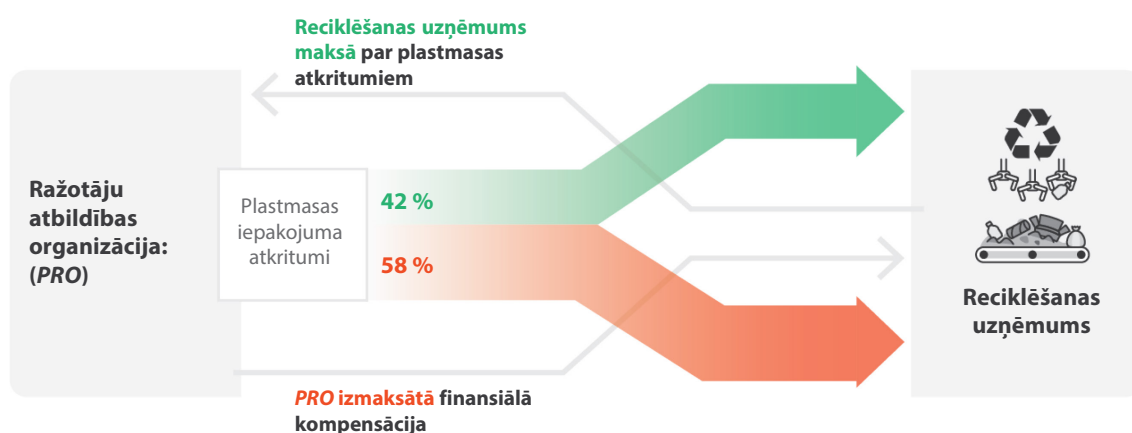
75 Tomēr ne dalībvalstu iestādes, ne Komisija neveica pārbaudes vai revīzijas, lai novērtētu, vai reciklētāju saņemtie plastmasas iepakojuma atkritumi tiek faktiski reciklēti citos produktos. *Eurostat* pārbaudes procedūras neietver reciklētāju pārbaudes. Šādas pārbaudes arī nav paredzētas nedz vides, nedz pašu resursu tiesību aktos.

76 Turklāt mēs konstatējām ļoti augstu risku, ka turpmākajos punktos izskaidroto iemeslu dēļ reciklētāji nepārstrādā saņemtos plastmasas iepakojuma atkritumus.

77 Visās trīs apmeklētajās dalībvalstīs iestādes un reciklētāji norādīja, ka attiecībā uz daudziem plastmasas iepakojuma veidiem reciklēšana nav ekonomiski izdevīga, jo neapstrādāta plastmasa ir lētāka par reciklētu plastmasu. Tāpēc *PRO* bija jākompensē reciklētājiem par plastmasas iepakojuma atkritumu saņemšanu to objektos, lai sasniegtu tiesību aktos noteiktos reciklēšanas mērķrādītājus. Tas palielina risku, ka reciklētājiem nav stimula ieguldīt papildu resursus saņemto atkritumu apstrādē.

78 Vienā no apmeklētajām dalībvalstīm lielākais plastmasas iepakojuma PRO (aptverot aptuveni 84 % no tirgus) sniedza mums informāciju par plastmasas iepakojuma reciklēšanas ekonomisko dzīvotspēju. **13. attēlā** parādīts plastmasas iepakojuma daudzums, par kuru viņi saņēma samaksu no reciklētājiem, un daudzums, par kuru viņi 2022. gadā samaksāja reciklētājiem. Attiecībā uz lielāko daļu plastmasas, kas tika nosūtīta reciklētājiem, nebija dzīvotspējīga noieta tirgus. Tas nozīmē, ka nebija nekāda ekonomiska stimula atkritumus reciklēt.

13. attēls. Plastmasas iepakojuma atkritumu reciklēšanas zemā ekonomiskā dzīvotspēja (piemērs vienā dalībvalstī)

Avots: ERP, pamatojoties uz vienā dalībvalstī iegūto informāciju.

79 Turklāt, tā kā lielākā daļa dalībvalstu izmanto atkāpi par aprēķinpunktu (sk. **69.** punktu), atkritumus nesver, kad tie nonāk reciklēšanas darbībā, bet tikai šķirošanas izejas punktā. Tāpēc nav pilnīgas pārliecības, ka atkritumi, kurus reciklētāji ir deklarējuši kā saņemtus, faktiski tiek apstrādāti.

80 Ja reciklētāju saņemtie plastmasas atkritumi netiek pārstrādāti, kā noteikts Atkritumu pamatdirektīvā, un tā vietā tos nelikumīgi nosūta vai apglabā, tas ir noziegums pret vidi. Eiropola pēdējo gadu smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumi³³ liecina, ka šāds nozieguma veids ir būtisks drauds, un tas šim jautājumam pievērš lielu uzmanību.

³³ SOCTA 2013, SOCTA 2017 un SOCTA 2021.

81 ERP apskatā par ES rīcību plastmasas atkritumu problēmas risināšanai³⁴ sīkāk aprakstīti mehānismi, kas saistīti ar plastmasas iepakojuma atkritumu nelikumīgu tirdzniecību. Tajā uzsvērts, ka nelikumīga atkritumu apglabāšana ir saistīta ar organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Apskatā arī norādīts, ka šī ir viena no ienesīgākajām nelikumīgajām darbībām pasaulē zemā kriminālvajāšanas riska un mazo naudas sodu dēļ.

82 Dalībvalstis ir atbildīgas par izpildes panākšanas pasākumiem šajā jomā. 2008. gada ES Direktīva par vides krimināltiesisko aizsardzību³⁵ nosaka, ka dalībvalstīm jāpieņem obligāts standarts vides krimināltiesiskajai aizsardzībai. Tomēr Komisijas 2020. gada novērtējumā secināts, ka praksē Direktīvai nav lielas ietekmes³⁶.

83 *2. izcēlumā* sniegti piemēri tam, kā nelikumīgas darbības var ietekmēt to daudzumu ticamību, kas deklarēti kā reciklēti, un ir aprakstīti divi reāli gadījumi, ko nesen bija atklājušas trīs dalībvalstu tiesībaizsardzības iestādes.

³⁴ Apskats 04/2020 "ES rīcība plastmasas atkritumu problēmas risināšanai".

³⁵ Direktīva 2008/99/EK.

³⁶ Novērtējuma ziņojums par Direktīvu par vides krimināltiesisko aizsardzību.

2. izcēlums

Piemēri nelikumīgām darbībām attiecībā uz plastmasas iepakojuma atkritumiem

Atkritumu tirdzniecība starp Franciju un Spāniju

2022. gadā Spānijas un Francijas valsts iestāžu kopīgā operācijā tika atklāts tīkls, kura ietvaros no Francijas tika nelikumīgi izvesti un poligonā Spānijā izmesti atkritumi³⁷.

Plastmasas, papīra un kartona atkritumi bija deklarēti kā nodoti reciklēšanai. Kopš 2020. gada vidus vairāk nekā 30 000 tonnu šādu atkritumu tika nelikumīgi ievesti Spānijā, gūstot miljoniem lielu peļņu.

Noziedzīga grupa, kas specializējas reciklētu daudzumu viltošanā Rumānijā

2023. gadā Rumānijas iestādes identificēja organizētu noziedzīgu grupu, kas pēdējos desmit gadus darbojās atkritumu apsaimniekošanā³⁸. Tās mērķis bija iegūt nepamatotu finansiālu labumu, ziņojot par iespējami lielāka daudzuma atkritumu fiktīvu reciklēšanu. Grupa sagatavoja viltotus rēķinus, lai parādītu, ka atkritumi ir pārdoti vai nodoti dažādiem reciklētājiem/savācējiem.

84 Pārbaužu trūkuma un **77.–83.** punktā aprakstīto faktoru dēļ pastāv būtisks risks, ka daļu reciklētāju saņemto plastmasas iepakojuma atkritumu pēc tam nevarēs reciklēt. Nelikumīga atkritumu likvidēšana, plastmasas iepakojuma atkritumus, kas deklarēti kā reciklēti, faktiski sadedzinot, izmetot dabā vai nosūtīt uz poligonu, samazina par pašu resursu maksājamās summas. Kopējais daudzums atkritumu, ko dalībvalstis 2021. gadā deklarējušas kā reciklētas, bija 6,6 miljardi kilogramu (41 % no kopējiem radītajiem atkritumiem), un tas veido 5,3 miljardu EUR samazinājumu dalībvalsts iemaksās.

Dalībvalstis nevar nodrošināt, ka nosacījumi to plastmasas iepakojuma atkritumu reciklēšanai, kas eksportēti ārpus Eiropas Savienības, visumā ir līdzvērtīgi Eiropas Savienības reciklēšanas procesiem

85 Saskaņā ar Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu dalībvalstīm, eksportējot atkritumus reciklēšanai ārpus ES, ir jāpierāda, ka nosacījumi visumā ir līdzvērtīgi attiecīgo ES vides tiesību aktu prasībām (sk. **14.** punktu).

³⁷ Spānijas policijas preses relīze, 23.07.2022.

³⁸ Rumānijas Organizētās noziedzības un terorisma izmeklēšanas direkcijas preses relīze, 21.03.2023.

86 Kā aprakstīts **73.–84.** punktā, nav pārliecības, ka atkritumi, ko reciklētāji saņem Eiropas Savienībā, pēc tam tiešām tiek reciklēti. Tas attiecas arī uz plastmasas atkritumiem, ko eksportē reciklēšanai ārpus ES. Lai gan Atkritumu sūtījumu regula nosaka ierobežojumus valstīm, kuras var saņemt plastmasas atkritumus no ES, dalībvalstis pašlaik nespēj pārbaudīt, vai ārpus ES eksportētie atkritumi tiek reciklēti apstākļos, kas kopumā atbilst ES prasībām.

87 Mūsu apmeklētās un attālināti intervētās dalībvalstis savās atbildēs uz mūsu aptauju apgalvoja, ka attiecībā uz eksportu ārpus ES ir ļoti grūti iegūt informāciju par reciklētajiem daudzumiem, pamatojoties uz aprēķinpunktu. Tāpēc nav pārliecības, ka šie atkritumi patiešām tiek reciklēti. Tas apdraud pašu resursa vajadzībām izmantoto datu ticamību.

88 Dalībvalstu 2023. gada jūlijā iesniegtajos gada pārskatos (par 2021. gadu) plastmasas iepakojuma atkritumu daudzums, kas deklarēts kā reciklēts ārpus ES, bija 268 miljoni kilogramu (4,1 % no kopējā reciklētā daudzuma). Tas ir dalībvalstu iemaksu samazinājums par 214 miljoniem EUR.

Komisijas pārbaudes tiek veiktas saskaņā ar vispāratzītiem procesiem, tomēr ar tām nepietiek, lai novērstu visaugstākos datu apkopošanas riskus

89 Eurostat pārbaudes procesam, kas ietver pārbaudes un dokumentu pārbaudes, vajadzētu pienācīgi aptvert riskus, kas saistīti ar datu apkopšanu par plastmasas iepakojuma atkritumiem, un uzlabot datu salīdzināmību, ticamību un pilnīgumu³⁹.

90 Eurostat dalībvalstu datu pārbaudei īsteno daudzgadu procesu. Pirmais pārbaudes process sākās 2023. gada septembrī (pēc tam, kad dalībvalstis iesniedza datus par 2021. gadu) un beigsies 2026. gadā. Pārbaudes balstās uz gada pārskatiem, kvalitātes ziņojumiem, kā arī to avotu un metožu uzskaitījumiem, kas izmantoti attiecīgo statistikas datu apkopšanai (sīkāku informāciju sk. **3. izcēlumā**). Tiek veikti arī pārbaudes apmeklējumi dalībvalstīs. Pēc šīm pārbaudēm un ar mērķi aizsargāt ES budžetu BUDG ĢD vajadzības gadījumā nosaka atrunas attiecībā uz dalībvalstu datu apkopošanas procedūrām. Tās var atcelt, tiklīdz apkopošanas procedūrās ir veikti nepieciešamie uzlabojumi. Tomēr, tāpat kā citu pašu resursu gadījumā, atrunu atcelšanas process praksē var ilgt vairākus gadus.

³⁹ Īstenošanas regula (ES) 595/2023, 3. apsvērums.

3. izcēlums

Galvenie dalībvalstu dokumenti

Gada pārskats

Ziņojums, kurā sniegti statistikas dati par dalībvalstī radīto plastmasas iepakojuma atkritumu svaru un reciklēto atkritumu svaru un kurā ietverts pašu resursa aprēķins, pamatojoties uz nereciklētajiem plastmasas iepakojuma atkritumiem.

Kvalitātes ziņojums

Dokuments, ko sagatavo ikgadējās datu vākšanas ietvaros saskaņā ar iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvu. Tajā sniegts īss apraksts par datu apkopošanas procesiem attiecībā uz iepakojuma atkritumu radīšanu un reciklēšanu.

Avotu un metožu uzskaitījums

Detalizēts to avotu, metožu un apkopošanas procesu apraksts, ko izmanto, lai sagatavotu datus gada pārskatiem.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas Īstenošanas regulu (ES) 2023/595, Komisijas Lēmumu 2005/270/EK un Komisijas dokumentu SPPW/2021-1/07.

91 Mēs pārbaudījām *Eurostat* riska analīzes modeli un to, kā tas tika piemērots, lai prioritizētu dalībvalstis pārbaudes apmeklējumiem. Mēs arī analizējām *Eurostat* procedūras pārbaūžu veikšanai dalībvalstīs. Aptaujā mēs vaicājām dalībvalstīm, vai *Eurostat* pārbaudes pieeja aptvēra galvenos pašu resursu riskus. Mēs konstatējām, ka *Eurostat* pārbaudes sistēmā tika ievēroti procesi un metodika, kas ir līdzīgi tiem, kurus Komisija piemēro citu pašu resursu, piemēram, NKI un PVN, pārbaudei.

92 *Eurostat* pārbaudes apmeklējumi var ietvert datu tiešu pārbaudi augstāka riska zonās katrā dalībvalstī. Tā var būt viena vai vairākas datu apkopošanas aspektu pārbaudes nolūkā izveidot pārbaudes taku no atlasītajām plastmasas iepakojuma atkritumu sastāvdaļām līdz avota datiem. Revīzijas laikā *Eurostat* nebija izstrādājis kritērijus, pēc kuriem novērtēt tiešu pārbaūžu nepieciešamību dalībvalstīs. Tā kā trūkst saskaņotu kritēriju, pastāv risks, ka biroja darbinieki dažādās dalībvalstīs var nepiemērot konsekventu pieeju tiešajām pārbaudēm. Līdz 2024. gada februārim *Eurostat* nebija veicis datu apkopošanas procedūru tiešās pārbaudes nevienā no piecām pārbaudītajām dalībvalstīm.

93 Aptaujas rezultāti liecina, ka lielākā daļa dalībvalstu (81 % no tām, kas atbildēja uz mūsu aptauju) uzskatīja, ka *Eurostat* ierosinātais pārbaudes process pilnībā vai daļēji aptvēra galvenos riskus. Tomēr aptuveni puse dalībvalstu negaidīja, ka pārbaudes process pietiekami risinās riskus, kas saistīti ar tirgū laišanas pieeju un atkritumu analīzes metodi, līdzsvarošanu, datu par reciklētajiem daudzumiem neatkarīgas pārbaudes trūkumu, kā arī ticamu aprēķinu trūkumu attiecībā uz zudumu rādītājiem.

94 Tā kā vairāki metodiski jautājumi vēl nav atrisināti, būs grūti nodrošināt, ka pašreizējā pārbaudes ciklā tiek pienācīgi ņemti vērā galvenie riski, kas saistīti ar dalībvalstu datu kvalitāti. Dažu problēmu novēršanai ir jāpieņem ES līmeņa norādījumi vai tiesību akti, piemēram, par vidējiem zuduma rādītājiem (sk. [51.](#) un [52.](#) punktu), un tāpēc tās nevar atrisināt tikai ar *Eurostat* pārbaudēm un turpmāku atrunu noteikšanu. Citas problēmas, piemēram, reciklētāju saņemto atkritumu pārstrādes pārbaužu trūkums, *Eurostat* veikto pārbaužu tvērumā nav ietvertas (sk. [75.](#) punktu).

Secinājumi un ieteikumi

95 Secinām, ka dalībvalstis nebija pietiekami sagatavojušās uz neregulētiem plastmasas iepakojuma atkritumiem balstīta pašu resursa ieviešanai un ka Komisijas darbības īstenošanas uzraudzībai un atbalstam, lai gan noderīgas datu kvalitātes uzlabošanai, nebija savlaicīgas. Tāpat secinām, ka pašu resursa vajadzībām izmantotie dati nebija pietiekami salīdzināmi un ticami. Tas ietekmē arī datus, ko izmanto, lai ziņotu par iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā noteikto reciklēšanas mērķrādītāju sasniegšanu.

96 Konstatējām, ka jaunā pašu resursa ieviešana nenoritēja gludi. Dalībvalstis novēloti transponēja galvenos juridiskos aspektus, un Komisija laikus nepārbaudīja ar transponēšanu saistītās problēmas, kas ietekmē pašu resursa aprēķināšanu (sk. 27.–33. punktu). Lai gan Komisijas atbalstu dalībvalstīm daļēji ietekmēja Covid-19 pandēmijas radītie ierobežojumi, mēs konstatējām, ka tas īstenošanas sākumposmā bija noderīgs, taču nebija savlaicīgs (sk. 34.–41. punktu). Galveno juridisko prasību novēlota pieņemšana neļāva saskaņoti ieviest pašu resursu (sk. 44.–53. punktu). Šīs problēmas ietekmēja plastmasas pašu resursa īstenošanas pirmo gadu, un summa, kas iekasēta, pamatojoties uz dalībvalstu prognozēm, bija par 1,1 miljardu EUR mazāka, nekā summa, kas aprēķināta, pamatojoties uz gada pārskatos norādītajām aplēsēm, un šī atšķirība bija jākompensē ar NKI pašu resursu un tāpēc neietekmēja ES budžetu (sk. 54.–60. punktu). Paredzams, ka tuvākajos gados tiks ieviests vēl vairāk pašu resursu (sk. 02. punktu).

1. ieteikums. Izmantot atziņas, kas gūtas, ieviešot plastmasas pašu resursu

Sagatavojot turpmākus pašu resursus, Komisijai:

- a) jāapzina nepieciešamās tiesību aktu izmaiņas, norādot plānoto priekšlikuma grafiku;
- b) ja jaunu pašu resursu pamatā ir dalībvalstu paziņotie dati, jāapzina galvenie riski, kas ietekmē datu kvalitāti, un pirms jauno pašu resursu ieviešanas jāinformē dalībvalstis;
- c) jāizstrādā efektīva procedūra, kas ļautu pārbaudīt jebkuru nopietnu neatbilstību, kas konstatēta saistībā ar tiesību aktu transponēšanu valsts tiesību aktos, vai jautājumus, kas ietekmē datu kvalitāti.

Ieviešanas mērķtermiņš: jauniem pašu resursiem, kas ierosināti pēc 2024. gada.

97 Dalībvalstis nebija piemērojušas galvenās datu apkopošanas procedūras, piemēram, abas radīto atkritumu apkopošanas metodes un rezultātu līdzsvarošanu (sk. [61.–66.](#) punktu); izmantojušas tiesību aktos noteikto mērījuma punktu, lai aprēķinātu reciklētos daudzumus, vai vidējos zudumu rādītājus, pamatojoties uz saskaņotiem noteikumiem (sk. [67.–71.](#) punktu). Mēs arī konstatējam, ka termina *plastmasa* definīcija ES juridiskajos dokumentos atšķiras (sk. [43.–45.](#) punktu) un ka ne visas dalībvalstis bija transponējušas Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvā paredzētos apkopošanas noteikumus (sk. [30.](#) un [31.](#) punktu).

2. ieteikums. Uzlabot datu salīdzināmību un ticamību

Iesakām Komisijai:

- a) kopā ar dalībvalstīm izveidot grafiku nolūkā risināt grūtības, kas liedz katrai valstij aplēst radītos atkritumus, izmantojot abas metodes, un līdzsvarot rezultātus;
- b) kopā ar dalībvalstīm apzināt grūtības, kas tām liedz izmantot aprēķinpunktu pie reciklēšanas iekārtas ieejas, lai noteiktu daudzumus, kas deklarēti kā reciklēti, un veikt pasākumus šo grūtību pārvarēšanai;
- c) iesniegt pārskatītu priekšlikumu deleģētajam aktam, ar ko nosaka vidējo zudumu rādītājus;
- d) ierosināt saskaņot termina *plastmasa* definīciju visos dokumentos, ko izmanto saistībā ar plastmasas pašu resursu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gads.

98 Tiesiskais regulējums neparedz reciklēšanas procesu pārbaudes. Tāpēc pastāv risks, ka plastmasas iepakojuma atkritumi, kas deklarēti kā reciklēti, faktiski ne visos gadījumos ir reciklēti (sk. 72.–84. punktu). Tāpat mēs konstatējam, ka dalībvalstis nespēja nodrošināt, ka ārpus ES eksportēto plastmasas iepakojuma atkritumu reciklēšanas nosacījumi visumā ir līdzvērtīgi ES reciklēšanas procesiem (sk. 85.–88. punktu). Komisijas pārbaudēs tika ievēroti vispāratzīti procesi, bet netika pietiekami ņemti vērā visaugstākie datu apkopošanas riski (sk. 89.–94. punktu).

3. ieteikums. Mazināt risku, ka atkritumi, kas tiek nosūtīti reciklētājiem, pēc tam netiek reciklēti

Komisijai jāizvērtē risks, ka plastmasas iepakojuma atkritumi, kas nosūtīti reciklētājiem Eiropas Savienībā un ārpus tās, pēc tam netiek reciklēti, jāapzina attiecīgi pasākumi šā riska mazināšanai un jāapspriežas ar dalībvalstīm par to īstenošanu.

ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

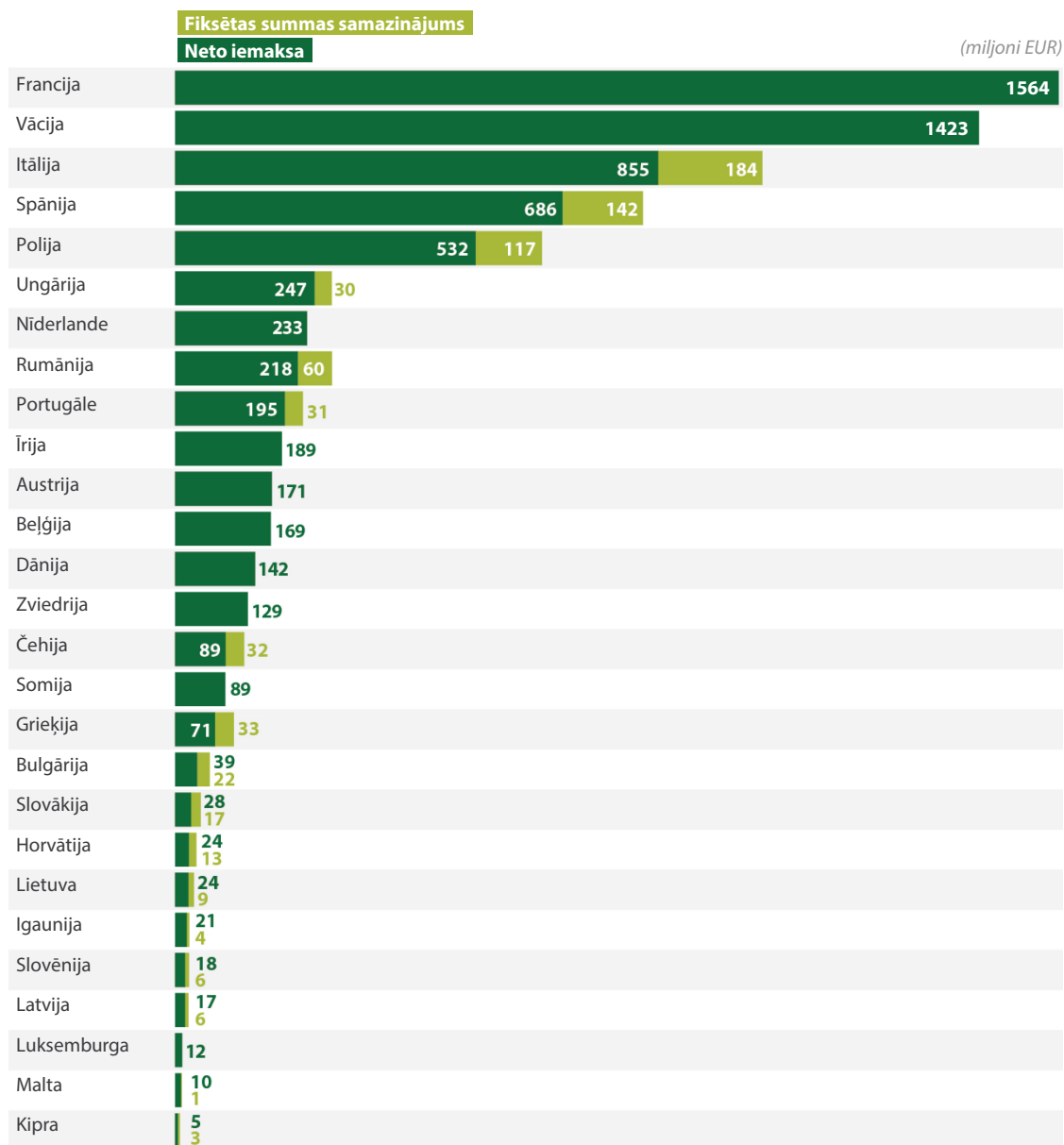
Šo ziņojumu 2024. gada 9. jūlija sēdē Luksemburgā pieņēma V apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Jan Gregor*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. – Dalībvalstu neto iemaksas plastmasas pašu resursā 2023. gadā un attiecīgie samazinājumi

Avots: ERP, pamatojoties uz Eiropas Savienības 2023. finanšu gada budžeta grozījuma Nr. 4 3. tabulu.

Saīsinājumi

BUDG ĢD: Budžeta ģenerāldirektorāts

ENV ĢD: Vides ģenerāldirektorāts

EPR: paplašināta ražotāja atbildība

Eurostat: ES Statistikas birojs

NKI: nacionālais kopienākums

NKP: nacionālais kopprodukts

PRO: ražotāju atbildības organizācija

PVN: pievienotās vērtības nodoklis

SPPW: izlietotā plastmasas iepakojuma statistika

Glosārijs

Paplašināta ražotāja atbildība: pieeja, saskaņā ar kuru ražotāja atbildībai vides aizsardzības jomā pievieno arī ražojuma aprites cikla pēcpatēriņa posmu, tostarp reciklēšanu un apglabāšanu.

Ražotāju atbildības organizācija: ražotāju izveidota struktūra ar mērķi pildīt viņu pienākumus saistībā ar ražojumu ietekmi uz vidi.

Tirgū laišanas pieeja: metode plastmasas iepakojuma atkritumu aplēšanai brīdī, kad produkts tiek piegādāts izplatīšanai, patēriņam vai lietošanai, galvenokārt pamatojoties uz plastmasas iepakojuma ražotāju datiem.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-16>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-16>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos ir atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, ņemot vērā riskus, kas saistīti ar lietderību vai atbilstību, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjomu, gaidāmos notikumus, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica V apakšpalāta, kura revidē Savienības finansēšanu un pārvaldību un kuru vada ERP loceklis *Jan Gregor*. Revīziju vadīja ERP loceklis *Lefteris Christoforou*, atbalstu sniedza locekļa biroja vadītājs *Theodosis Tsiolas*, locekļa biroja atašejs *Panagiota Liapi*, atbildīgais vadītājs *Alberto Gasperoni*, darbuzdevuma vadītājs *José Parente*, darbuzdevuma vadītāja vietniece *Diana Voinea* un revidenti *Tadhg Ó Caoimh*, *Eda Caliskan* un *Marco Fians*. Grafisko atbalstu nodrošināja *Giuliana Lucchese*.

No kreisās: *Panagiota Liapi*, *Alberto Gasperoni*, *José Parente*, *Diana Voinea*, *Lefteris Christoforou*, *Tadhg Ó Caoimh*, *Eda Caliskan*, *Marco Fians* un *Theodosis Tsiolas*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2024

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6-2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-2875-0	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/219312	QJ-AB-24-018-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-2878-1	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/981039	QJ-AB-24-018-LV-N

ES 2021. gada janvārī ieviesa jaunu pašu resursu, kas pamatojas uz dalībvalstīs radītā nerekiclēta izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu. 2023. gadā šis resurss sasniedza 7,2 miljardus EUR, kas ir 4,0 % no ES kopējiem ieņēmumiem. Mēs vērtējam šā jaunā pašu resursa ieviešanu. Mēs secinājām, ka dalībvalstīs nebija pietiekami sagatavojušās un ka izmantotie dati nebija pietiekami salīdzināmi un ticami. Neraugoties uz to, ka Komisijas darbības uzlaboja datu kvalitāti, šie dati nebija savlaicīgi. Mēs iesakām Komisijai izmantot atziņas, kas gūtas, ieviešot jauno plastmasas pašu resursu, uzlabot datu salīdzināmību un ticamību un mazināt risku, ka reciklēšanai nosūtītie atkritumi patiesībā netiek reciklēti.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact

Timekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors